

SKEPTIKKO

3/2014

**Arno Kotro kummitusjahdissa
Paltaniemen pappilassa**

Sisältö

3/2014

- 5 **Arno Kotro**
MINÄ, SKEPTIKKO
- 12 **Juha Leinivaara**
MH17 JA VASTAAMATTOMAT KYSYMYKSET
- 15 **Otto J. Mäkelä**
PUHEENJOHTAJAN PALSTA
- 16 **Jussi K. Niemelä**
SKEPTIKOT JA MEDIA
- 22 **Risto K. Järvinen**
OOPIUMIA KANSALLE JA MYSTIKOILLE HASISTA
- 24 **Boxa**
GNOOMIT
- 25 SKEPTIKKO 20 V. SITTEN
- 26 IHME JUTTUJA
- 28 **Risto K. Järvinen**
ASEVARUSTELUA VERKOSSA
- 30 **Risto K. Järvinen**
BEMER-TERAPIA ELÄÄ EDELLEEN

Julkaisija:

SKEPSIS^{RY}

#105

Tieteiden talo
Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki
www.skepsis.fi

Päätoimittaja: Risto K. Järvinen

E-mail: editor@skepsis.fi

Toimitus: Närhtie 11, 01450 Vantaa

Toimitusneuvosto: Tapio Kortesaari, Heikki Nevala,
Jussi K. Niemelä, Minna Poutanen,
Tiina Raevaara.

Taitto: Tampereen seudun
Työllistämisyhdistys Etappi ry
Mediapaja / Kati Aro

Kuvankäsittely: Joni Syvänen /
Kati Aro

Kaikki tässä lehdessä julkaistut kirjoitukset ovat kirjoittajien omia mielipiteitä, eivätkä välttämättä edusta toimituksen, Skepsiksen tai ECSO:n virallista kantaa.

(ECSO = European Council of Skeptical Organisations. Skepsis ry on ECSO:n jäsen.)

Skeptikko on sitoutunut noudattamaan Journalistin ohjeita ja Julkisen sanan neuvoston toimintaperiaatteita.

Painopaikka: PK-Paino
ISSN 0786-2571

Seuraava Skeptikko ilmestyy joulukuussa. Lehteen tarkoitettu materiaali tulee olla toimituksessa marraskuun loppuun mennessä.

31 **LeiniVaara**
MANAAMISELLE YHÄ ENEMMÄN TARVETTA

32 **Risto K. Järvinen**
ONKS TIETOO?

34 PIIRKKO JALOVAARA LOUKKASI KUOLLEEN
PARANTUNEEN LÄHEISIÄ

36 **Risto K. Järvinen**
KIRJAT. NEUROLOGI TAIKAVARVUN VARRESSA

Kansi: Arno Kotron isoisan isä toimi 1920- ja 30-luvulla Paltamossa lääninrovastina, ja sitkeiden sukusaagojen mukaan talossa, jossa perhe asui, tapahtui monenmoista selittämätöntä.

Kuva: Arno Kotro.

SKEPSIS^{RY}

Yli 25 vuotta kysymyksiä

PARIKYMMENTÄ VUOTTA SITTE annoin Jumalalle mahdollisuuden osoittaa, että on olemassa. Kävin raha-asioissa viime aikoina ryvettyneiden Pirkko Jalovaaran ja Seppo Juntusen rukousillassa, koska halusin kokea Jumalan konkreettisen voiman, todistaa ihmeen. Päiväkirjassani 15.3.1995 kirjoitan tapahtumasta seuraavasti.

”Seitsemältä illalla istuin Roihuvuoren kirkossa ja kuuntelin kuinka kuoro lauloi. Paikallisen seurakunnan pappi luki alttarin edessä Jalovaaran ja Juntusen kirjojen mainoksia ja kertoi, että niitä voi ostaa kirkon aulan kirjapöydältä. Tuntui, että koko illan ajan mainostettiin kaikenlaisia tuotteita. ”Rukousyhteys 1/95” -lappusesa, joka mulle iskettiin heti ulko-ovella käteen, markkinoitiin mm. Jalovaaran äänikasetteja 35 markan kappalehintaan. Mä olen kuunnellut yhtä sellaista kerran ja havainnut, että ne ovat surkeatasoisia äänitteitä joiltakin Jalovaaran luennoilta. Kaikesta tuli kaupallinen meininki mieleen, kolehtikin kerättiin Jalovaaran ja Juntusen vetämän Rukouspalvelun toimintaan. Jotenkin huomasi, että Jalovaara on ekonomi!

Mun ajatukset olivat välillä kauheita. Mietin uutisissa kerrottua kirkon katon sortumista USA:ssa ja siitä syntyneitä kuolonuhreja. Jos Jumala on, miksi uskovaiset kirkkoon lähteneet ihmiset kuolivat, mutta kotiin jääneet pakanat eivät? Yhtäkkiä mun mieleni alkoi ampuu Roihuvuoren kuoron jäseniä konekiväärillä. En mä sairas ole, kaikilla ihmisillä pyörii ihan varmasti tällaisia hulluja asioita mielessä, mutta mä tiedostan ne ja kammoksen niitä. Se on luullakseni sitä henkistä kasvua.

Sitten päästiin asiaan, eli ihmisiä alettiin kutsua kirkosalin eteen ottamaan vastaan siunauksia. Ensimmäiset tyypit tippuivat heti, kun Jalovaara pysähtyi heidän eteensä. Yleensäkin ihmiset kaatuivat Jalovaaran käsitellessä tosi pian taaksepäin seurakunnan työntekijöiden syliin. Juntunen ei tyrmännyt porukkaa yhtä tehokkaasti, joten päätin mennä Jalovaaran puolelle jonottamaan.

Kun odotin vuoroani ihmisten takana, joku äijä ohjasi mut keskemmälle niin, että päädyin seisomaan Jalovaaran ja Juntusen toiminta-alueiden väliin. Jalovaara meni musta koko ajan pois päin ja Juntunen ei koskaan pysähtynyt kohdallani, vaan valitsi aina vieressäni olevan hahmon. Tajusin, ettei Juntunen halua rukoilla puolestani. Se tuntui epämiellyttävältä tyypiltä. Mua ahdisti, kun tajusin, että joudun seisomaan samalla paikalla koko illan, eikä ketään kiinnosta, mitä mulle kuuluu.

Olin hermona. Sydän hakkasi, kädet hikoilivat ja ajattelin, että olen ainoa, joka tippuu kanveesiin ilman rukousta, kun kohta pyörryn itsekseni alttarille.

Äkkiä Juntunen hiipi vieressäni olevan eukon luo. Kuulin kuinka eukko kertoi kärsineensä kaksi infarktia, mutta nyt hänellä on erittäin kipeänä sekä lonkka että jalkapohja. Juntunen piti kättään eukon lonkalla ja kehotti tätä sitten kävelemään. Eukko käveli ja sanoi, että lonkka tuntuu paremmalta, mutta jalkapohjaa särkee yhä. Seuraavaksi Juntunen piti kättään eukon jalan päällä, seuraavalla kävelykerralla jalkapohjaa ei enää sattunut niin paljon.

Sitten Juntunen seisoi edessäni. ”Mitäs sulla on?”, se kysyi, tuli lähelle ja käänsi korvansa huuliani kohti kuulakseen vastaukseni. Sanoin, että tarvitsen uskonvahvistusta, ja kun se perääntyi pettyneen näköisenä, lisäsin nopeasti, että kyllä mulla on sydämen rytmihäiriöitäkin. Juntunen asetti kätensä rintakehälleni ja rukoili: ”Tule – nyt”, se sanoi ja painoi samalla mua rintakehästä taaksepäin. Ajattelin, että tyyppi ei ainakaan työntämällä mua kaada, enkä suostunut taipumaan enempää. Se rukoili uudestaan sydämeni puolesta ja painoi taas rintaani kämmenellään, mä en suostunut edelleenkään kaatumaan. Mutta yhtäkkiä mun jalat menivät voimattomiksi ja makasin perseelläni lattialla.

Ensimmäinen reaktioni oli häpeä. En tiennyt, mitä mun pitäisi seuraavaksi tehdä. Vedin käsilläni itseäni pois päin Juntusesta, sitten mut nostettiin pystyyn. Juntunen viittoi mut vielä luokseen. ”Miltä sydämessä tuntuu nyt?”, se kysyi ja vastasin hämilläni, että ei sen kummemmalta. Ei mulla rytmihäiriöitä ennen kaatumista ollut ollut, joten eivät ne yhtäkkiä voineet nyt pois sakaan olla. Pulssini oli rauhallisempi, kun jännitys oli lauennut. Lopuksi Juntunen tarttui mua kädestä ja sanoi, että siinä näet, kyllä Jumala voi parantaa.

Kävelin takaisin paikalleni kirkon takapenkkiin. Olin pettynyt. Kokemus ei vastannut odottamaani vahvaa hengellistä tuntemusta - Pyhän Hengen voimakasta iskua, joka toisi lisää uskoa ja hurmiota. Ei. Kokemus oli pelkästään fyysinen. Jalkani menivät tunnottomiksi ja sillä selvä. Tajunnassani ei tapahtunut mitään sykäystä, kuten esimerkiksi vapauttavaa itkukohtausta, kuten olin odottanut ja toivonut.

Jälkeenpäin ajateltuna koko tapahtuma oli kuin unta. En osaa sanoa, miksi kaaduin. Käyttikö Juntunen jotain painopistekikkaa, jota en huomannut vai oliko kimpusani Jumala? En kokenut uskonnollista hurmiota, mutta kaatumisen jälkeen mun päät ja rintaa lämmitti. Se tuntemus ainakin oli totta, mutta mistä se johtui?”

RISTO K. JÄRVINEN

TUULA HEIKKINEN

Minä, skeptikko:

Arno Kotro

Skeptikon mietteitä kummituksista, uskomushoidoista, koulusta, jumalasta. Entä mikä sai pesunkestävän helsinkiläisen lähtemään reissulle Kajaaniin?

ARNO KOTRO

KASVOT NÄYTTÄVÄT KARMEILTA. Ne ovat ilmestyneet mystisesti eteläspanjalaisen talon lattiaan, ja synkän katseen erottaa selvästi. Olen 10-vuotias ja katson veret seisauttavia kuvia Valittujen Palojen julkaisemasta kirjasta *Uskomatonta mutta totta* (1977).

Vähintään yhtä paljon selkäpiissä karmii artikkeli englantilaisesta Borleyn pappilasta, jota riivasivat meluhenget, salaperäinen kivisade ja itsekseni seiniin syntyvät kirjoitukset. Yhtenä yönä talossa asuneen perheen tytär oli säpsähtänyt hereille, kun tumma hahmo seisoj hänen vuoteensa vieressä.

Ei ihme, etten pitkään aikaan tiennyt, olisiko parempi nukkua kasvot seinään vai huoneeseen päin. Varsinkin, kun kirjan mukaan niin lattiasta tuijottavia kasvoja kuin Borleyn pappilaakin oli tutkittu tieteellisesti, eikä ilmiöille keksitty mitään järkevää selitystä.

Uskomatonta mutta totta tempaisi pienen pojan kertaheittolla parapsykologian pariin.

Kiinnostusta yliluonnollisiin ilmiöihin lisäsivät suvussa kulkevat kummitustarinat. Merkillisin niistä liittyy sekin pappilaan.

Isoisäni isä toimi 1920- ja 30-luvulla Paltamossa lääninrovastina, ja sitkeiden sukusaagojen mukaan talossa, jossa perhe asui, tapahtui monenmoista selittämätöntä.

Jo aikuisikään ehtinyt isoisä näki ruokasalin ovella läpikuultavan kartionmuotoisen hahmon, joka alkoi loitota, kun sitä yritti lähestyä. Ullakolta kuului askelia. Eläimet vaukoontuivat ilman syytä. Ovet avautuivat itsestään. Salillinen ihmisiä hiljeni, kun väkijoukon läpi yhtäkkiä kulki hyhmäinen ilmavirta, kuin jokin jääkylmä olio.

Isoisä kertoi näkemästään hahmosta äidilleen, joka oli kauhistunut. ”Siis sinäkin olet nähnyt sen”, tämä oli sanonut.

Kertomuksista tekee vaikuttavan sekin, että isoisä oli skeptinen ja rationaalinen luonne – ei uskonut Jumalaankaan – ja kaipasi aina väitteille järkiperustelut. Kuolemaansa asti vuonna 1999 hän pysyi kannassaan, että kummituksiin hän ei usko, mutta toisaalta ei voi mitään sillekään, että näki mitä näki. Näki ja kuuli.

Minulle, kymmenenvuotiaalle pojalle, asia sen sijaan

oli selvä. Paltamon ja Borleyn pappilat, poltergeist ja aavekartio: yliluonnollisia ilmiöitä tapahtuu, mutta kun niitä ei osata selittää, niistä halutaan olla hiljaa.

Kiinnostus selittämätöntä kohtaan kasvoi. Perustin kaverin kanssa jopa yhdistyksen tutkimaan yliluonnollisia ilmiöitä. Työkalupakkiin kuuluivat ainakin taskulamppu, muistiinpanovälineet ja lämpömittari mystisten lämpötilavaihteluiden todentamiseksi.

Tieteellisesti merkittävät läpimurrot jäivät kuitenkin tekemättä.

LUMOUS MURTUU

Sittemmin terve skeptisyys alkoi nakertaa kummitusjuttujen tenhoa. Tuntui turhauttavalta, että mitään kelvollisia ja konkreettisia todisteita yliluonnollisista ilmiöistä ei ole saatu. Valitut Palat ei enää riittänyt lähteeksi sen enempiä kuin kaverin kaverin kokemat kummallisuudet.

Ensin menivät tontut ja joulupukki, ja aika pian perässä kummitukset.

Luulisi, että haamujahdista on mennyt maku laajemmin, jo teknisen kehityksen vuoksi. Nykyäänhan melkein kaikilla on puhelimesta videokamera, ja jos aaveita vaeltaisi keskuudessamme, uskottavaa kuvamateriaalia olisi pitänyt saada jo kasapäin. Räyhähenkienkin puuhat olisi helppo saada purkkiin, kun julkisissa tiloissa on monesti jatkuva nauhoittava kameravalvonta.

Vaan mitään ei näy. Missä he ovat?

Eipä silti, useimmilla meistä lienee hätkähdyttäviä kokemuksia, jotka panevat miettimään, olisiko tapahtuneessa jotain sattumaa suurempaa. Olen esimerkiksi nähnyt unia, jotka tuntuvat ennustavan tarkasti jotain myöhemmin tapahtuvaa. Usein osumat liittyvät mitättömiin yksityiskohtiin: aamun lehdestä hyppää ensimmäisenä silmiin kummallinen kirjoitusvirhe, jonka olen nähnyt unessa edellisenä yönä.

Enneunet on kuitenkin nopeasti selitetty. Emme kiinnitä huomiota siihen, että unessa nähty ei totuudu, mutta sen sijaan listaamme herkästi pienetkin yhteensattumat ihmeiksi.

HÖMPPÄHOIDOT REHOTTAVAT

Kummitukset ovat harmittomia. Ennen muuta siksi, että niitä ei ole, mutta niillä ei myöskään tehdä isoa bisnestä. Uskosta kummituksiin ei ole sanottavasti haittaa – jos muutamaa unetonta yötä ei lasketa.

Kaikista irrationaalisista uskomuksista ei voi sanoa samaa.

Tiedebarometrin mukaan joka neljäs suomalainen on sitä mieltä, että homeopatia on tehokas tapa hoitaa sairauksia. Erilaisten vaihtoehtohoidojen lista on läkähdyttävä: on reikihoitoa, Rosen-terapiaa, enkelienergiaa, aivolamppuja, korvakynttilähoitoa, kaukoparannusta, kiviterapiaa, chakrojen tasapainottamista.

Samaan aikaan lääketieteen asiantuntijoihin suhtaudutaan yhä epäluuloisemmin. Tämä näkyy jo siinä, että aiempaa useampi jättää lapsensa rokottamatta. Päätös ei ole vastuuton pelkästään omaa lasta ajatellen, koska trendikäs luomuilu lisää epidemioiden riskiä.

Tervetullutta kehitystä ei ole sekään, jos velton relativismin hengessä ja lähinnä varoittavien kansainvälisten esimerkkien harhauttamina annamme apteekkien kaupitella rohtoja, joiden toimivuudesta ei ole näyttöä. Nythän apteekista saa jo homeopatiavalmisteita.

Kun tilanne on tämä, oikeastaan vähän harmittaa, että jätin väitöskirjan tekemättä. Olisin varmaankin tehnyt sen sosiologiasta, mutta se tuskin olisi haitannut. Nyt voisin ansaita kelpo rahat myymällä tohtori Kotron taikapillereitä – ja hakisin harmittomille kalkkitableteille tietysti myyntilupaa apteekissa.

Uskomushoitoihin viehtynyt ystävä kummasteli, että haluaisin poistaa vaarattomat homeopatiakapselit apteekeista samalla kun minulla ei ole mitään sitä vastaan, että viereisessä Alkossa myydään Koskenkorvaa. Kummasta mahtaa olla enemmän haittaa?

Kossupullolla ja homeopatiatuotteella on tietysti merkittävä ero. Kukaan ei väitä viinassa olevan ominaisuuksia, joita siinä ei ole. Ostaja saa juuri sitä, mitä valmistaja lupaakin. Sen sijaan uskomuslääkinnässä ihmisiä höynäytetään tuotteilla, jotka eivät toimi myyjän ja valmistajan kertomalla tavalla. Kuluttajansuoja on tässä merkillisen keho ja valvonta löperöä.

On jotenkin irvokasta, että viranomaiset pystyvät kyllä puuttumaan lääketieteen piirissä tehtyihin hoitovirheisiin, mutta kun kyseessä on jo lähtökohtaisesti perusteen hoito, kuten homeopatia, sen harjoittajat käytännössä välttyvät valvonnalta. Hoitoja arvioidaan eri mittatikuin, ja lepsuinta valvonta on juuri siellä, missä sitä eniten tarvittaisiin.

Humpuukihoitojen puolustuspuheet tuovat mieleen rikkoutuneen gramfonin samojen kliseiden pyöriessä keskustelussa vuodesta toiseen. Vai vieläkö joukossamme on joku, joka ei ole kuullut, että vaihtoehtohoidot kohtaavat ihmisen kokonaisvaltaisesti siinä missä länsimainen koululääketiede näkee ihmisessä vain yksittäisen sairauden? Ja sekin on totisesti käynyt selväksi, että viisaus luontaislääkinnän takana on ”ikivanhaa”. Jo muinaiset kiinalaiset...

Kuluttajansuojaa kaipaen silloinkin, kun silmiin osuu televisio-ohjelmia, joissa astrologit, selvänäkijät, ennusta-

jat ja kaikenkarvaiset kanavoijat tarjoavat palveluitaan pahimmillaan aidosti hädänalaisille katsojille. Sub-kanavalla pyörivä Astral-tv veloittaa puhelimessa nyyhkiviltä epätoivoisilta melkein neljä euroa minuutissa. Jollakin viranomaistaholla luulisi olevan vähintään moraalinen velvoite puuttua asiaan.

Jäämme odottamaan.

KAIKKI KÄY – PAITSI LÄNSIMAINEN TIEDE

Yliopisto-opinnot aloitin 1990-luvun alussa. En oikein tiennyt, mikä minusta tulee isona, joten luin kiinnostuksen mukaan vähän kaikenlaista, etupäässä filosofiaa, sosiologiaa, psykologiaa ja yhteiskuntatieteitä yleisemminkin.

Filosofian ja sosiologian opiskelijoiden keskuudessa oli yhä muodissa postmoderni relativismi. Älyllisesti se ei ollut erityisen stimuloivaa mutta oli toisaalta helppoa, kun jo muutamalla mantralla pääsi piireihin. Pelkästään tuntemalla kuppilakeskusteluissa ”diskurssin” joka toiseen lauseeseen kuului joukkoon.

Nopeasti tuli selväksi sekin, että myös tie on vain yksi tarina ja diskurssi muiden uskomusjärjestelmien joukossa eikä sillä ole mitään etuoikeutettua asemaa, ennemmin päinvastoin.

Relativismi ja hierarkioiden murtuminen ei nimittäin ollut täydellistä. Vaikutti siltä, että kylmän rationaalinen, näennäisobjektiivinen ja piilopatriarkaallinen tie on selvästi arveluttavin lähestymistapa todellisuuden tutkailuun. Piti sitä paitsi muistaa, että mitään ”todellisuutta” ei oikeastaan ole olemassakaan; lopulta kaikessa on kyse pelkästä sosiaalisesta konstruktiosta ja vallankäytöstä, imagojen ironisesta leikistä, diskurssien mosaiikista.

Kaikki kelpasi, kunhan vain ilmaisi itseään riittävän epäselvästi mutta silti sen verran ymmärrettävästi, että kuulijalle välittyi vaikutelma länsimaisen tieteis-rationaalisen kulttuurin kritiikistä. Muistanpa senkin, että niin tenttikirjassa kuin kuppilaparlamentissa tuli vastaan näkemys Hitlerin keskitysleireistä valistuksen loogisena päätepisteenä.

Ehkä tämä meni nyt liian ilkeäksi. Samaan hengen vetoon on kohtuullista todeta, että opiskeluajat olivat enimmäkseen antoisia. Muistelen lämmöllä niin ajatella avartavia luentoja kuin lukuisia keskusteluja ja illanviettoja terävä-älyisten ja hauskojen opiskelukavereiden kanssa.

Silti pitää hämmästellä, miten helposti kulloinenkin ajan henki vuosikymmenestä toiseen kaappaa älykkäät ja sivistyneet ihmiset otteeseensa – ja usein juuri heidät. Suomalaisen älymystön ja kulttuurivaikuttajiston historia ei ole kovin kunniakas: milloin on huuhtouduttu mukaan natsisympatioihin, milloin yksisilmäisen infantiliin vasemmistoradikalismiin tai löysään relativismiin. ”Varo virtauksia” lukee kyltissä Kallahden uimarannalla Vuosaaressa, ja vastaavan kyltin voisi vallan hyvin hakea yliopistonkin seinään. Niin laumaeläimiä olemme, että itsenäinen järjenkäyttö tuppaa aina häviämään heimohenkisyydelle.

Muotivirtaukset näkyvät myös siinä, mitkä mysteerit ja yliluonnolliset ilmiöt milloinkin ovat tapetilla. Aikoinaan elämöitiin ufoista, välillä kiinnostuksen

”Viidentoista opettajavuoden jälkeen voin jakaa usein julkisuudessaakin toistetun näkemyksen: Suomessa on loistava koululaitos. Mutta parannettavaakin on.”

kärkeen ovat kiilanneet lusikantaivuttelu, poltergeist tai telepatia. Nyt ilmapiiri näyttää suosivan terveysteemaa, ja ylikuonnollista kenttää hallitsee erisorttinen henkiparannus.

OUTOJA TERMEJÄ, KUMMALLISIA KÄSITYKSIÄ

Opiskeluaikoina tyttöystäväni pääsi lääketieteelliseen tiedekuntaan ja odotin innolla, millaista tiedekeskustelua medisiinareiden keskuudessa käydään.

Olin pettynyt. Siinä missä sosiologinalut jaksoivat väsymättä spekuloida tieteestä valtahierarkioita uusintavana ideologiana, lääkiksessä tieteen tehtävään ja olemukseen liittyvät pohdinnat tuntuivat jäävän valitettavan vähiin. Tämä on harmi, koska lääkäreitä tarvittaisiin laajemmin mukaan vaikkapa juuri vaihtoehtolääkinnästä käytävään debattiin.

Keskustelun tasoa nostaisi kummasti jo se, että otettaisiin termit haltuun. Julkiseen sanaan on juurtunut merkilinen käsite ”koululääketiede” – aivan kuin olisi muitakin lääketieteitä. Sana on tehokas retorinen ase uskomushoitoja puolustettaessa, ”koulu” kun tuo mieleen ahdasmielisen kontrollin, kurin ja auktoriteetit siinä missä ”vaihtoehtoiset hoitomuodot” henkivät avarakatseisuutta ja ennakkoluulo-

tomuutta. Vaikutelmaa voi vielä vahvistaa puhumalla ”länsimaisesta koululääketieteestä”, vaikka tieteen kriteerit eivät tietenkään muutu sen mukaan, missä maassa ollaan.

Ei ole olemassa ”vaihtoehtotiedettä”, ja esimerkiksi ”kiinalainen lääketiede” on mielenkiintoinen käsite; samaan syssyyn voisimme sitten puhua eurooppalaisesta ja kiinalaisesta matematiikasta.

Myös termit hypoteesi ja teoria on syytä pitää erillään. Tuon tuosta kuulee, että ”kehitysoppi on pelkkä teoria”. Taustalla on kuitenkin ajatus, että evoluutioteoria olisi pelkkä hypoteesi, oletamus, jonka tueksi ei ole vielä saatu riittävää näyttöä. Tämä ei tietenkään pidä paikkaansa.

Yleinen väärinkäsitys on, että tiede olisi todellisuutta koskevien väitteiden arsenaali ja sellaisena keino, koska se tarjoaa nyt erilaisia vastauksia kuin sata vuotta sitten. Mutta tiede ei ole läjä itsepäisiä uskomuksia vaan kriittinen ja itseään korjaava menetelmä ilmiöiden ja todellisuuden tutkimiseksi, ja parasta on juuri se, että uuden tutkimuksen ja todistusaineiston valossa teoriat muuttuvat ja täsmentyvät.

Pseudotieteet sen sijaan jäävät herkästi vangiksi omaan dogmaattiseen luolaansa ja pitävät kynsin hampain kiinni opinkappaleistaan, vaikka ne olisi moneen kertaan kumottu. Onkin nurinkurista, että juuri tieteellisen maailmankatsomuksen puolustajaan kerkeästi lyödään jääräpään leima.

Paltaniemen pappila valmistui 1836. Siellä ovat vierailleet mm. Elias Lönnrot, Eino Leino ja Mauno Koivisto – ja tarinoiden mukaan myös vainajien henkiä.

Ei myöskään ole loogista syyttää tiedettä kaavamaisesta ahdasmielisyydestä ja samaan aikaan pitää epäkohtana sitä, että tulokset ajan oloon muuttuvat.

Välillä toisaalta tuntuu, että koko sanaa ”tieteellinen” pitäisi välttää. Kun jonkin lääkeaineen tehoa ”ei ole tieteellisesti todistettu”, jää herkästi mielikuva, että aine kyllä vaikuttaa, mutta jossain keinotekoisessa ja teoreettisessa tieteen sfäärissä tehoa ei ole saatu esiin.

Terveysvalmisteiden tieteellisessä tutkimuksessa ei kuitenkaan ole kyse arkielämälle vieraasta saivartelusta. Jos pitää selvittää rohdon vaikutuksia, juhlallisen oloinen tieteellisyys hän tarkoittaa vain sitä, että etsitään riittävä määrä ihmisiä, annetaan heille valmistetta ja verokkiryhmää käyttäen, koehenkilöt sokkouttamalla ja placeboefekti karsien katsotaan, tepsiikö aine. Ei sen kummempaa.

Tietenkään tieteellinen toiminta ei ole täydellistä. Tiede operoi vain sillä ymmärryksellä, jolle homo sapiens -lajin käsityskyky ja aivokapasiteetti vetävät rajat. Ja siellä missä on ihminen, siellä on myös virheitä, vilppiä, klikkejä, kateutta. Mutta tämä kaikki pätee tietysti myös pseudotieteisiin, ja niiden piirissä inhimilliset heikkoudet saavat valvonnan puutteessa rehottaa vielä villimmin.

Matkan varrella olen huomannut, että tieteellisen maailmankatsomuksen puolustaminen ja huuhaan kritisoiminen ei aina ole kiitollisinta puuhaa.

Esikoiskirjani ilmestyttyä 2003 olen aika ajoin saanut pyyntöjä kolumnistiksi eri lehtiin. Yleensä olen tarttunut tilaisuuteen ja käyttänyt annettua palstatilaa myös kriittisen ajattelun puolustamiseen. Metro-lehteen vuonna 2005 kirjoittamani kolumnin *Teetä ja homeopatiaa* saama palaute oli niin hapokasta, että säilyttääkseni uskon ihmislajiin liityin Skepsikseen tavatakseni kaltaisiani ahdasmielisiä tiedehörohöjä. En ole jäsenyyttä katunut.

Mieleen on jäänyt myös Helsingin Sanomien kolumni *Vau, sä oot Härkä* virittämä keskustelu. Kolumni käsittelee otsikkonsa mukaisesti horoskooppeja, ja se sai astrologien yhdistyksen puheenjohtajan pillastumaan. Sekä henkilökohtaisesti että julkisesti sain kuulla, että olisi parempi olla kirjoittamatta astrologiasta, kun en siitä mitään ymmärrä.

Oikeassa oli. En edelleenkaan ymmärrä siitä mitään.

ENTÄ SE JUMALA?

Välillä Skepsiksessä on käyty kipakkaakin keskustelua siitä, pitäisikö myös uskonnolliset väitteet ottaa järjestön agendalle tieteellisen kritiikin piiriin.

ARNO KOTHO

HELI KOTHO

***Paltaniemen kuvakirkon sakastista löytyi kuva ro-
vasti Andelinista, jonka
kerrotaan kummitelleen
pappilassa.***

Oma uskonnollinen kantani on varsin selvä: olen ateisti, vaikka sanaa vähän vierastankin. Termillä on kolkon fundamentalistinen sointi.

Ateismia on usein syytetty nöyryyden puutteesta, ylimielisyydestä ja itsekeskeisyydestä. Minusta se menee päinvastoin.

Eikö johonkin tiettyyn Jumalaan uskovien maailmankatsomus ole suuruusharhainen, eikö sitä vaivaa egosenttinen perspektiivivirhe? Kun miettii maailmankaikkeuden miljardeja galakseja, on hybrinen heure, että sen kaiken on luonut juuri minun uskontoni Jumala, johon minä vieläpä saan rukouksin henkilökohtaisen kontaktin. Voiko joku ilman narsistista mittasuhdeharhaa uskoa, että tuo Jumala on kiinnostunut siitä, seurustelenko samaa sukupuolta olevan kanssa vai en?

”Omaksi kuvakseen....?” Niinpä niin.

Oli kuvaavaa seurata aikoinaan TV1:n sarjaa *Mitä uskoa?*, jossa toimittaja kävi läpi eri uskontoja etsien omiin tarpeisiinsa ja arvomaailmaansa sopivaa Jumalaa. Koko mittaamattoman suuren kosmoksen luoja mukautukoon minun toiveisiini!

Maailmankaikkeus on mysteeri, joka ei ehkä avaudu meille koskaan. Ihmismielen suhde kosmoksen arvoituk-

seen ja tarkoitukseen on kukaties sama kuin sammakon suhde fysiikan kaavoihin: vastaamme tulee kognitiivinen lasikatto, johon lyömme päättämme itse sitä ymmärtämättä. Emme edes tiedä, mitä me emme tiedä.

Ehkä tuntemamme maailmankaikkeus on vain murunen jostain paljon suuremmasta – olemme bakteereita pöydänjalassa? Tai kenpäties maailmankaikkeus on 15-ulotteinen mutta aivojemme myötäsyttyiset tehdasetukset antavat meidän nähdä vain kolme ja ehkä ajatella neljää, sitten tulee raja vastaan kuin madolla, jonka pitäisi ymmärtää nykytaidetta?

Jumaladebateissa kummastuttaa se epätasällisyys, jolla jostain korkeammasta voimasta on tapana puhua. Jos minulta kysytään, uskonko Jumalaan, vastaus on kielteinen, jos kysymys viittaa kristinuskon Jumalaan, joka lähetti ainoan poikansa tapettavaksi syntiemme tähden ja jolla on näkemys siitä, saanko tavoitella lähimmäiseni puolisoa vai en. Sama koskee tietysti kaikkia eri uskontojen rakentamia jumalolioita.

Jos taas pohdinnassa on se, voiko maailmankaikkeudessa operoida jokin meille täysin tuntematon kosminen voima tai periaate, jonka toiminnasta, toiveista ja olemuksesta ei voi tehdä vähäisimpiäkään oletuksia, kysymys on

selvästi toinen. Ehkä sellainen on, mistäpä sen tietäisimme; ehkä on myös rinnakkaisuniversumeita ja vaikka mitä mahdollisia ja mahdottomia maailmoita ja käsittämättömiä todellisuuksia käsittämättömien etäisyyksien päässä.

Mutta on äärettömän epätodennäköistä, että jollakin kosmisella energialla tai millälie entiteetillä olisi mitään tekemistä keksimiemme jumalien – Osiriksen, Zeuksen, Ukon, Allahin tai Jahven – kanssa. Ja vaikka evankelisluterilainen nykyiispa puhuisi kuinka väljästi Jumalastaan, hänen on yhtä kaikki pidettävä kiinni siitä, että Jumala on määritellyt meille oikeaa ja väärää, Hän kuulee rukouksemme ja on herätellyt poikansa kuolleista. Ilman tällaisia uskomuksia kristinuskolta putoaa pohja.

Voisi kai tiivistää näinkin: olen sekä ateisti että agnostikko. Ateisti siksi, etten usko minkään uskonnon yhteenkään jumalaan; agnostikko siksi, etten kuvittele tietäväni, onko maailmankaikkeudessa jotakin meille täysin tuntematonta älyä vai ei, enkä edes uskon tasolla ota kantaa puoleen tai toiseen.

Se että agnostisesti jättää oven auki jonkin ainakin toistaiseksi tuntemattoman ja saavuttamattoman olemassaololle, ei kuitenkaan tarkoita, että tästä voisi johdella yhtäkään rituaalia, ohuintakaan uskontoa tai ainuttakaan moraalioppia.

Suurin osa meistä kuitenkin uskoo juuri johonkin tiettyyn Jumalaan. Siihen lienee lähinnä kaksi syytä. Meidät on ensinnäkin pienestä pitäen kasvatettu ja ehdollistettu uskomaan oman kulttuurimme Jumalaan – jos suomalainen kristitty olisi syntynyt Saudi-Arabiaan, hän vannoi Allahin nimeen – ja toisaalta saatamme kohdata niin traagisia koettelemuksia ja menetyksiä, että hädän keskellä emme tunne selviävämme muuten kuin turvaamalla johonkin sellaiseen Korkeampaan, jolla toivomme olevan varallemme jokin suunnitelma ja tapahtuneelle tarkoitus.

Mutta siis Skepsis ja uskonto? On selvää, että esimerkiksi kristinuskon tarjoilee kiistatta paranormaaleja ja nykypäivässä eläviä uskomuksia siitä alkaen, että jokasunnuntaisissa jumalanpalveluksissa saamme kuulla ihmisen nousseen kuolleista.

Ymmärrän näkemyksen, että on epäjohdonmukaista ja vähän pelkurimaistakin, jos käymme kaivonkatsojien ja tarot-tulkitsijoiden kimppuun samalla kun paljon vaikutusvaltaisempi ja insitutionalisoituneempi taikausko välttyy kritiikiltä – ja juuri siksi, että se on niin institutionaalista. Helpostihan tyydymme vain vähän hymyilemään sisäänpäin, kun kuulemme kirkon edustajan kantavan huolta siitä, että new age -tyyppiä harhaoppeja tuputetaan hyväuskoisille lapsille ja nuorille.

Toisaalta uskontokritiikki on jättimäinen teema, ja sen aktiivinen harjoittaminen muuttaisi Skepsiksen toiminnan painopisteen ja löisi järjestöön helposti harhaanjohtavan leiman.

Jospa ratkaisu voisi olla se, että sekä Skepsis että Vapaa-ajattelijoiden liitto kuuluisivat Humanistiliittoon, ja näiden välillä olisi julkilausuttu ja selvä työnjako niin, että

uskontoon liittyvät kysymykset kuuluvat vapaa-ajattelijoille ja Skepsis voi keskittyä ei-uskonnollisten huuhaaväitteiden kritiikkiin?

MITÄ KOULU VOI TEHDÄ KRIITTISEN AJATTELUN EDISTÄMISEKSI?

Vuonna 1999 sain opinnot lopulta päätökseen ja valmistuin valtiotieteiden maisteriksi yhteensä 408 opintoviikolla. Vähemmälläkin olisi päässyt; maisteritutkintoon olisi riittänyt 160.

Helsingin yliopistosta saamani paperit onneksi päävoittivat filosofian, psykologian ja elämäntutkimustieteen opettajaksi, ja aloitin opettajantyöt lukiossa samana vuonna ensin sivutoimisena ja sitten päätoimisena tuntiopettajana.

Viidentoista opettajavuoden jälkeen voin jakaa usein julkisuudessaakin toistetun näkemyksen: Suomessa on loistava koululaitos. Mutta parannettavaakin on.

Peruskoulu ja lukio antavat ensiluokkaisen pätevää luonnontieteiden opetusta, mutta tieteellinen ajattelutapa ei välttämättä välity opiskelijoille. Enemmän voisi käyttää aikaa ja paukkuja sen pohtimiseen, miten kulloinkin opiskeltavaan tietoon on päädytty. Jos tieteenteon luonne ja periaatteet jäävät vieraaksi, kemian tai psykologian tarjoamalla tiedolla on helposti sama status kuin astrologien tai homeopaattien markkinoimalla viisaudella – erona tietty se, että koulutieto saattaa vanhentua jo opiskelijoiden elinaikana toisin kuin hömppäoppien ikuiset totuudet.

Ylivoimaisesti suosituin reaaliaine ylioppilaskirjoituksissa on nykyään terveystieto. Aine tarjoaisi oivan foorumin uskomushoitosten kriittiseen tarkasteluun, mutta tutustuminen oppikirjoihin ja opetussuunnitelmiin paljastaa, että se jää liiaksi opettajan valvutuneisuuden varaan.

Hömppää saatetaan jopa tyrkyttää: joissakin ammattikorkeakouluissa on ainakin käytetty oppikirjaa, joka esittelee vaihtoehtoisina hoitomuotoina homeopatiaa, vyöhyketerapiaa ja korvakynttilähoitoa.

Olen pyrkinyt psykologian, elämäntutkimustieteen ja filosofian kursseilla tarkastelemaan opiskelijoiden kanssa tieteen ja pseudotieteen eroa ja olemme analysoineet, miksi toiset väitteet ovat perustellumpia kuin toiset. Samalla on hyvä kannustaa itsereflektioon ja herätellä opiskelijoita kysymään itseltään, miksi uskon niin kuin uskon. Kannattaa miettiä, miksi turvaudumme helposti maagiseen ajatteluun ja haluamme uskoa sellaiseen, mikä ei ole totta.

Olemme kursseilla pohtineet, kuinka osaisimme välttää niin Skyllan kuin Kharybdiinkin: yhtäällä vaanii kritiikiton herkkäuskoisuus, toisaalla tarpeeton epäluulo ja kyynisyys. Eivätkä salaliittoteoriat ole valvutuneisuuden ja oivaltavan kriittisyyden merkki!

Samalla on pidettävä mielessä, että koulun tehtävä ei ole tuomita mitään maailmankatsomusta ja jokaisella on tietenkin täysi oikeus uskoa mihin haluaa. Irrationaaliset uskomukset voivat sitä paitsi olla funktionaalisia siinä mielessä, että ne mahdollisesti tuovat mielekkyyttä, turvallisuudentunnetta ja jäsenyyttä elämään. Tärkeintä on rakentava

keskustelu ja ajattelun kehittyminen suvaitsevassa ja moniarvoisessa hengessä, eteenpäin tuuppiva dialogisuus.

Lukiofilosofiassakin olisi korjattavaa. Nyt siinä korostuvat liiaksi filosofian historia ja absurdit anekdootit: saako juoksija koskaan kilpikonnan kiinni? Filosofiaa vaijaa maine järjenvastaisena saivarteluna vaikka sen tehtävä on päinvastoin järjenkäytön terävöittäminen. Vaarana on myös, että filosofiaa käsitellään kuin pölyttynyttä museoesinettä. Aineen opetussuunnitelmaa pitäisikin tarkistaa niin, että argumentoinnin ja kriittisten ajattelutaitojen osuus vahvistuisi.

Tämä ei olisi pahitteeksi keskustelukulttuurillekaan. Jokainen julkiseen keskusteluun osallistuva tietää, miten turhauttavaa on kohdata järkevän kritiikin sijaan enimmäkseen epä-älyllistä ja laumasieluista ad hominem-tölvintää.

Kriittiset ajattelutaidot ovat myös mainiota kuluttajan-suojaa. Jos koulussa ensin vertaillaan perusteltuja ja perusteettomia uskomuksia, tunnin jälkeen ei ensimmäiseksi tilaa ostoskanavalta laihdutusvyötä.

Jos se vain minusta olisi kiinni, heti lukion aluksi kaikki kävisivät kurssin, joka sisältäisi tieteenfilosofian alkeita, väittelytaitojen harjoittelua ja tyypillisimpien argumentointivirheiden tarkastelua. Teksteistä pitäisi etsiä argumentteja ja eritellä niiden vahvuuksia ja heikkouksia. Tällaisesta opetuksesta jos mistä on elämässä pysyvää hyötyä kaiken aikaa kovenevan mediakakofonian ja nettisälän keskellä.

Tervetullut uudistus olisi sekin, että elämäntutkimustietoa avattaisiin kaikille. Nythän sitä saavat opiskella vain uskontokuntiin kuulumattomat. Elämäntutkimustieto ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja sekulaariin humanismiin. Aine on luonteeltaan keskustelevalta, ja sen ytimessä ovat pohdinnat siitä, millaisten uskomusten varaan ihmiset ja kokonaiset kulttuurit rakentavat maailmantutkimustaan ja miksi. Ei ole perustetta pitää tätä mainiota ainetta harvojen herkkuna.

Psykologiassa olisi hyvä tarkastella nykyistä enemmän sitä, millaisiin kognitiivisiin vinoutumiin herkästi haksahdamme: miksi kuvittelemme syy-seuraus-suhteita, millaisia ovat tyypilliset päätöksentekoon liittyvät virhearvioinnit, minkälaisiin tilastollisiin harhoihin intuitiomme meidät helposti vie ja niin edelleen.

Kursseilla on myös syytä antaa kyytiä psykologian tontilla mellastaville muodikkaille myyteille ja seksistisille kliseille.

Jo lukioikäisille on mennyt ällistyttävän hyvin läpi vallitsevan asenneilmaston tukema hölynpöly tippaleipäaivoisista naisista ja putkiaivoisista miehistä. Jokseenkin jokainen lukiolainen osaa kertoa, että naisten ajattelu on monipuolista ja kokonaisvaltaista ja nainen pystyy keskittymään moneen asiaan yhtä aikaa kun taas miesaivojen toiminta on mekaanisen suoraviivaista ja yksioikoista. Tämä on silkkaa puppua, mutta kun väitettä toistetaan sitkeästi, siitä tunnetusti tulee totta – ja maailmaa katsellaan sen läpi.

Kriittinen tiedekasvatus on tärkeää, mutta en missään nimessä haluaisi koulusta pelkkää tieteellisen ajattelun hautomoa. Koulun tehtävä on kasvattaa tasapainoisia ja terveitä ihmisiä, ja se onnistuu parhaiten, kun kulttuurin eri alueet ovat opetussuunnitelmissa edes jonkinmoisessa tasapainossa.

Lukujärjestykseen pitää saada mukaan riittävästi taito- ja taideaineita – musiikkia, kuvataidetta, elokuvaa, kirjallisuutta, draamaa. En ole koskaan ymmärtänyt näkemystä, että tiede ja taide olisivat vastakohtia. Yhdessä ja toisiaan täydentäen ne kasvattavat ymmärrystämme siitä, mikä on maailma, mitä on olla ihminen.

MATKA KUMMITUSPAPPILAAN

Viime kesänä Paltamon pappila alkoi taas kummitella mielessäni. Lopulta ei ollut vaihtoehtoa: oli lähettävä etsimään taloa.

Vaati hiukan salapoliisityötä selvittää, ketkä siellä nykyään asuvat, eikä talo kuntaliitosten vuoksi edes löytynyt Paltamosta. Paltamon kunnanvirastosta yhtä kaikki löytyi avulias virkailija, joka ei ihmetellyt kummitusjahtia, ja muutamien mutkan ja sähköpostin jälkeen tarvittavat tiedot oli saatu. Sitten ei muuta kuin soitto talossa asuville Kristina ja Jussi Peltokalliolle.

Aurinkoisena elokuun päivänä ajoin perheeni kanssa pihaan. Isäntä oli ystävällisesti vastassa ja kertoi meille pappilan historiasta, esitteli kauniin pihan ja rannan, ihailimme vanhaa savusaunaa ja lopuksi pääsimme tutustumaan Engelin piirtämään isoon ja tyylikkäästi sisustettuun taloon.

Onnistuin paikantamaan oven, jolle kartio oli lähes sata vuotta aiemmin ilmestynyt. Nyt se pysyi poissa.

Kummituskartanon vaikutelmaa ei muutenkaan tullut, ennemminkin talossa vallitsi lämpimän arvokas henki, ilmapiiri kuin museossa.

Kummitustunnelman toivossa kysyin, voisimmeko käydä ullakolla, siellä kun kuulemma vielä 1930-luvulla tömisivät 1880-luvulla kuolleen rovasti Andelinin askeleet.

Nyt ullakko oli hiljainen. Kysyin isännältä, oliko hän nähnyt tai kuullut mitään erikoista. Ei ollut.

Lieneekö sitten aikoinaan perustamani yhdistyksen peruja, mutta en luovuttanut. Otin yhteyttä myös talossa lähes 40 vuotta asuneisiin edellisiin omistajiin ja 1980-luvulla yläkerrassa asuneeseen alivuokralaiseen.

Ei, kukaan ei ollut havainnut mitään omituista.

Mieleen pujahti klassikkoelokuva *Poltergeist* ja meedion dramaattinen julistus: "This house is clean."

Vakuutuin entistä vahvemmin, että Paltaniemen mysteeri selittyy kuten niin monet muutkin arvoitukset. Olemme synnyinlahjana saaneet taipumuksen maagiseen ajatteluun ja rakastamme tarinoita – ja aivan erityisesti sellaisia, jotka nostavat kihelmöivää jännitystä pimeiden iltojen viihdykkeeksi. Ja kun kaikelle koetulle ei aina keksitä selitystä, täytämme tyhjiön kulttuuriin ja ajan henkeen istuvilla myyteillä. Niin ovat uskonnotkin syntyneet.

Mutta ihan vielä ei voi jättää Paltaniemen pappilaa. On nimittäin yksi, hiukan arvoituksellinen lause.

Puhuin ennen Paltaniemen-vierailuamme Kristina Peltokallion kanssa ja kun kysyin, onko hän kokenut talossa mitään yliluonnollista, hän oli sekunnin pitempään hiljaa kuin olisin odottanut ja sanoi sitten:

"Vanha talo pitää ääntä – joskus ihan pauketta."

MH17

ja vastaamattomat
kysymykset

JUHA LEINIVAARA

Tämänkin turman yhteydessä pinnalle nousi useita salaliittoteorioita, jotka eivät kestä tarkempaa tarkastelua.

1 7. HEINÄKUUTA maailma sai kuulla karmeita uutisia Ukrainasta. Maassa vellovan kriisin ja lähes avoimen sotatilan keskellä Malaysia Airlinesin lento MH17 Amsterdamista Kuala Lumpuriin oli ammuttu alas. Uutinen lentoturmasta tuotti nopeasti erilaisia näkökulmia länsimaiden ja Venäjän välille.

Ennen varsinaista tietoa Boeing 777 -matkustajakoneen tuhon yksityiskohdista syyllisiä osoiteltiin puolin ja toisin. Joko Ukraina ampui matkustajakoneen alas ilmatorjuntaohjuksellaan tai jollain hävittäjäkoneellaan tai sitten taistelun toisena osapuolena toimivat separatistit olivat saaneet aseellista tukea Venäjän puolelta. Siviiliä koneetta ammuttiin ehkä vahingossa, sillä tarkoituksena oli osua Ukrainan sotilaskoneeseen.

Todennäköisin selitys oli vahinko, sillä kumpikaan osapuoli ei hyötynyt siviilien kuolemista.

KONEEN REITISSÄ EI OLLUT MITÄÄN EPÄILYTTÄVÄÄ

Uutisissa näytettiin valokuvia ja videokuvaa lentokoneen raunioista. Matkustajien matkatavaroita ja lentokoneen palasia oli sekaisin niityllä. Internetin keskustelupalstoilla huomattiin pian monta erikoisuutta. LifeNews-kanavan katsojille esiteltiin matkustajien passeja. Niiden kunto oli joidenkin mielestä aivan liian hyvä, vaikka toisaalla matkatavaroissa oli ehjänä ja palamattomina pökkareita ja vaatteita. Joidenkin passien kansissa oli selkeästi reikiä. Joidenkin kulmista oli leikattu viipale. Ne olivat siis vanhentuneita passeja. Esiteltiinkö kameroille lavastettua turmaa?

Passeissa oli mukana varmasti vanhentuneita passeja. Matkustajan matkan pituudesta riippuen hän voi tarvita viisumia. Viisumit printataan passien sivuille. Passit voivat olla voimassa lyhyemmän aikaa kuin viisumit. Siksi joillakin matkustajilla on taskuissaan viisumi vanhentuneessa passissa, jonka kansi on leikattu, sekä uudempi ajankohtainen passi. Käytäntö on olematon EU-maiden välisessä liikenteessä, jossa viisumeja ei tarvita.

MH17-lennon lentoreitti oli joidenkin mielestä epäilyttävä. Lentokone lensi suoraan kriisialueen ylitse noin kymmenen kilometrin korkeudessa. Oliko lentäjät ohjattu tarkoituksella tuolle alueelle tuhotavaksi?

Malaysia Airlinesin lentokone ei ollut ainoa, joka käytti kyseistä ilmakäytävää. Myös Lufthansan,

Aeroflotin ja monen muun lentoyhtiön koneet lensivät Donetskien yli. Samalla alueella MH17:n ympärillä oli myös muita matkustajakoneita. Alueella ei ollut lentokieltoa, mutta matkustajakoneiden täytyi noudattaa tiettyä minimilentokorkeutta.

BBC News jäljitti edellisten lentojen reitit edeltävien kahden vuorokauden ajalta. Ilmakäytävä oli ahkerassa käytössä. MH17:n reitissä ei ollut mitään epäilyttävää. Lentäjät saivat toistuvasti ohjeita lennonjohtolta lentokorkeuden tai -reitien muutoksiin johtuen säästä tai muista lentokoneista alueella.

Verkkomedia ja moni muu kansalaisjournalismia harrastava taho huomasi myös, että lentojen reittejä valvova Flightradar24.com sivusto sisälsi epäilyttävää tietoa. MH17-lennon ilmoitettiin olevan peruttu. Se ei siis olisikaan koskaan noussut ilmaan. Tuhoutuiko lento MH17 oikeasti Ukrainassa?

Flightradar24 ei tarjoa listoillaan vaihtoehtoja kaapatuille, räjäytetyille tai myrskyn riepottamille lentokoneille. Ainoaksi vaihtoehdoksi koneelle joka ei päässyt matkakohteeseensa jää ”peruttu”.

KYSEESSÄ EI OLLUT AIEMMIN KADONNUT MALAYSIA AIRLINESIN KONE

Epäselvyydet saivat lisää tuulta alleen, kun jotkut tuloksivat Ukrainassa tuhoutuneen koneen olleen oikeasti maaliskuussa kadonnut Malaysia Airlinesin lento 370. Ratkaisevaksi todisteeksi ladottiin kuvia kadonneen lentokoneen ja alas ammutun koneen yhtäläisyyksistä. Malesian lippu komeili Ukrainassa saavuavan raunion kyljessä. Lipun alla olevat ikkunat täsmäsivät MH370:n kylkeen. Kyseisen lentokoneen kyljessä tuolla kohtaa oli metallilevyllä suljettu ikkuna. MH17:n tuoreissa promootiokuvissa ei ole vastaavaa suljettua ikkunaa, vaan selkeästi läpinäkyvä ikkuna. Joten jos Ukrainassa kuvatus turmakoneen kyljessä oli samanlainen suljettu ikkuna, sen täytyi olla MH370. Tämä tarkoittaisi sitä, että Ukrainan koneurma oli tekaistu tapahtuma. Samalla selvisi kadonneen MH370:n arvoitus.

Tylsänä ratkaisuna oli jälleen kerran kokonaiskuvan tarkastelu. MH17:n uran aikana oli tehty monta remonttia ja päivitystä. Eri vuosina eri lentokoneissa oli tuollainen suljettu ikkuna eri kohdassa runkoa. Tämä olisi selvinnyt katsomalla läpi lentokonebongarien kuvagallerioita. Kesällä 2012 otetuissa kuvissa MH17:n kyljessä oli nähtävissä tismalleen samanlainen suljettu ikkuna aivan samalla kohtaa kuin MH370:n kyljessä. Joissain edeltävissä kuvissa taas oli nähtävissä läpinäkyvällä ikkunalla varustettu MH17, sillä matkustajakone oli ollut remontoituna. Yhden ikkunan perusteella ei voi päätellä sitä, mitä salaliittoteoriaa kannattavat haluaisivat päätellä. Vaakalaudalla painaa myös MH17:n huoltorekisteri ja lentolupakäsittelyt.

Ensimmäisen päivän uutisissa kauhisteltiin myös suurta menetystä tiedemaailmalle. Lentokoneessa oli Australian AIDS-konferenssiin matkalla olleita tutkijoita, joista jopa 108 menetti kerralla henkensä. Keskustelupalstoilla tiedettiin heti, miksi MH17 ammuttiin alas. Ei voinut olla sattumaa, että juuri tämä tutkijoilla lastattu matkustajakone tuhoutui. Selvästikin kyseessä oli kohdistettu isku, jolla haluttiin estää lääkkeen löytäminen virukseen.

Näitä hätäisiä uutisia alettiin tarkistaa matkustajalistan julkaisun jälkeen. Ilmeni, että lennolla olikin vain kuusi konferenssiin puhujana osallistujaa. Kaikki heistä eivät olleet tutkijoita. Menetys oli tietenkin valitettava, mutta se ei missään nimessä hidasta AIDS-tutkimusta.

SUREVAT OMAISET EIVÄT OLLEET NÄYTTELIJÖITÄ

Toimittajat kiirehtivät tallentamaan tragediaa lentokoneessa kuolleiden sukulaisten kasvoilta. Omaisia oli koontunut Luxemburgin lentokentälle, jossa he odottivat lisätietoja rakkaidensa kohtalosta. Heidän kasvoillaan näkyi pelkoa, surua ja toivoa siitä, että joku läheinen voisi vielä olla hengissä. Kuvat levisivät sanomalehtiin. Niitä ei kuitenkaan nieltä kaikkialla sellaisenaan.

Jotkut nettikommentoitijat eivät uskoneet omaisten olevan oikeasti omaisia. Suru ei näyttänyt tarpeeksi aidolta. Kyyneleitä ei valunut pitkin poskia tai jos valui, ne olivat näyteltyjä. Tiedotusvälineissä haastatellut ihmiset olivat joidenkin mielestä kriisinäyttelijöitä. Heidät oli palkattu esittämään surua, jotta manipuloitu turma saataisiin näyttämään sen lavastaneen tahon tahdon mukaiselta. Vastaavia syytöksiä ilmeni Sandy Hook -kouluampumisen jälkeen.

Näyttelijöiden käytöllä on pari suurta ongelmaa. 298 kuollutta ihmistä tarkoittaisi 298 tekaistua henkilöisyyttä. Näiden lisäksi tarvittaisiin surevia sukulaisia näyttelevät ihmiset lentokentillä, hautajaisseremonioissa ja toimittajien haastateltavina monessa eri maassa. Näyttelijöiden käytölle ei löydy yhtään järkevää perustelua. Toimittajille ei kerrottu mitään mullistavaa, joka eroaisi aidosti surevien sukulaisten puheista.

Jos sukulaiset olivat tekaistuja, niin olisivat olleet myös uhrien elämät. Heidän tekaistut elämänsä sosiaalisessa mediassa olisivat vaatineet vuosikausien valmistelut. Heidän nettituttaviansakin olisivat siten olleet tekaistuja henkilöitä. Hautajaisissa nähtiin kuolleiden lasten koulutovereita ja opettajia. Aikuisten hautajaisissa oli mukana työtovereita. Kaiken kaikkiaan huijaukseen osallistuneiden ihmisten määrä nousisi useisiin, jopa tuhansiin näyttelijöihin. Yksikään tutkiva journalisti ei silti onnistunut paljastamaan heitä.

KONETTA EI AMPUNUT ALAS HÄVITTÄJÄ

Lopulta Venäjän viranomaiset ottivat kantaa asiaan puolustusministeriön esitelmässään. Koko maailman yllätyk-

seksi he ilmoittivat, että MH17:n vieressä oli mahdollisesti myös nimeltä mainitsemattoman valtion Suhoi Su-25 -hävittäjä. Videoesityksessä näytettiin tutkakuvaa, jossa MH17-lennon matka katkeaa äkkiä. Sen tunnistustietojen kohdalle ilmestyy tuntematon kohde, jota venäläiset kutsuvat mahdolliseksi hävittäjäkoneeksi.

Tämä hävittäjä ilmestyi tosin vasta MH17:n lentonopeuden vähennyttyä ja lentosuunnan muututtua. Ominaisuuksiltaan tuo tunnistamaton kohde vastaa paremmin matkustajakoneen tuhoutunutta runkoa, joka syöksyy maata kohti. Siviilien lentoliikennettä valvovan tutkakeskuksen radioasema ei enää saa korkeustietoja, kun matkustajakoneen tunnistintietoja lähettävä laite tuhoutuu. Juuri tällaisessa tapauksessa tutkan ruudulle ilmestyy tuntemattomaksi nimetty kohde. Hävittäjäksi epäillyn tunnistamattoman kohteen korkeutta ei nähdä tutkakuvissa.

Kyiseisellä hävittäjällä olisi myös ollut suuri haaste päästä lentämään kymmenen kilometrin korkeudelle Boein 777:n nopeudella, sillä Su-25 on tarkoitettu maajoukkojen tukena toimivaksi rynnäkkökoneeksi. Koneen lentokorkeudeksi on ilmoitettu enintään kymmenen kilometriä ilman siipiin asennettua aseistusta. Tämä rajoite tuli entistä suurempana esteenä esiin, kun jotkut näkivät MH17:n raunioissa raskaan konetuliaseen jälkiä.

Rynnäkkökoneen olisi täytynyt lentää ja kaartaa matkustajakoneen edelle, jotta ohjaamo saisi osumia, mutta se ei silloin vielä jostain syystä näkynyt tutkavalvonnassa. Su-25 on varustettu kaksiputkisella 30 mm:n tykillä. Sen aiheuttaman reiät olisivat selkeästi koonsa puolesta lähes samankokoisia. MH17:n raunioissa oli kuitenkin laajasti vaihtelua reikien koossa.

Lisää epäselvyyksiä haettiin Euroopan ilmailun turvallisuusjärjestön tarkkailijan kommentteista. Michael Bociurkiw oli ensimmäisten tutkijoiden joukossa MH17:n raunioiden luona. Hän näki ohjaamon palasia. Televisiolle antamassaan haastattelussa hän kuvaili koneen etuosan vahinkoja luodinreikien aiheuttamaksi. ”Melkein kuin konetuliaseen tulitusta”. Hän ei havainnut ohjuksen jälkiä.

Tämä riitti monelle asiantuntijalausunnoksi siitä, että MH17 ammuttiin alas hävittäjällä. Vähemmälle huomiolle jäi se, mitä Bociurkiw puhui heti äskeisen jälkeen. Hän kertoi samassa haastattelussa, ettei ole aseiden asiantuntija. Vaikka koneessa olisi ohjuksen aiheuttamia jälkiä, hän ei osaisi tunnistaa niitä.

Lopullista selvyyttä tuhon aiheuttaneesta tahosta ei ehkä koskaan saada. Turmapaikka oli pitkään eristettyinä taistelujen takia. Onnettomuustutkijoiden pääsy paikalla estettiin milloin separatistien, milloin ukrainalaisten joukkojen toimesta. Todistusaineistoa oli päästy siirtämään ja käsittelemään. Hollannin ilmailuviranomaisen virallinen tutkimusraportti julkaistaan vuoden 2015 puolivälissä. Alustavassa raportissa todetaan, että kone hajosi useisiin osiin jo ilmassa, ilmeisesti siihen osuneiden ”nopeiden esineiden” vuoksi.

Puheenjohtajan palsta

OTTO J. MÄKELÄ

Kilpirauhashoitoa sosiaalisessa mediassa

KIRJOITIN SKEPTIKOSSA 4/2013 tällä samalla palstalla sairastuttajista, jotka hoitavat itse diagnosoidun vaivoja itse kehittämillään hoidoilla.

Kilpirauhasen hoidossa on julkisuudessa jo pidempään riideltä ns. T₃-monoterapian ja lääketieteelle tuntemattoman Wilsonin syndrooman tiimoilta. Asiasta on ollut keskustelua uutisissa, blogeissa sekä sosiaalisessa mediassa. Aiheesta on kirjoitettu Lääkärilehdessä ja Yleisradion Akuutti teki asiasta segmentin joulukuussa 2013.

Myöskin Yleisradion MOT-ohjelma kertoi maanantaina 22.9.2014 tapauksesta jossa Valvira oli rajoittanut lääkärin oikeutta kilpirauhaspotilaiden hoitamiseen, ikään kuin kyseessä olisi lääkärikunnan sisäinen erimielisyys kilpirauhasongelmien hormonihoidoissa.

Ohjelmassa viitattiin sosiaalisessa mediassa esitettyihin väitteisiin mm. endokrinologilääkäriyhdistyksen puheenjohtajan muka antamista ”ilmiantomääräyksistä” Valviralle. Ohjelmassa myös varsin tunteisiin vetoavasti esiteltiin nuori potilas, jonka esitettiin saaneen apua kiistelystä ja nyt vaarallisena kielletystä monoterapiasta.

Skepsiksen varapuheenjohtaja Tiina Raevaara kirjoitti MOT:n ohjelmaa seuraavana päivänä aiheesta Suomen Kuvalehden blogissaan, jossa hän totesi, että kyse ei ole mistään lääketieteen sisäisestä koulukuntaerosta, vaan muutaman äänekkään vastarannakiiskan toiminnasta – faktat ja tutkimukset eivät ole heidän puolellaan. Tiina

myös valotti ohjelmassa olleen nuoren potilaan lääkärin sekä potilaan edustajana esiintyneen henkilön taustoja todeten mm. heidän rokotevastaisen toimintansa.

Aiemmassa blogikirjoituksessaan Tiina oli varsin osuvasti todennut, että uskomushoitujen antajille nimenomaan yksilöiden tarinat ovat tärkeitä. Tutkimustuloksia hoitojen tehosta ei ole, ja usein luonnonlaitkin ovat hoitojen toimivuutta vastaan. Siksi yksilön merkitys korostuu, ja erilaiset pelastustarinat ovat uskomushoitujen puolustajien argumentaation ydin.

Vastaisuksi Tiinan tekstiin sosiaalisessa mediassa oli varsin nopea: Facebookiin ja mm. Suomi24-keskustelupalstalle ilmaantui viestejä, joissa julkaistiin Skepsiksen hallituksen jäsenten yhteystietoja sekä väitettiin Tiinan anonymisti kirjoittavan pseudotiedekriittistä Roskatiede-blogia. Jotkin puheenvuorot olivat erittäin kiihkeitä. Aiemmissa vaiheissa osansa tästä nettikurasta olivat tietenkin jo saaneet Lääkäriliitto, Kilpirauhasliitto ja Valvira.

Kannattaa muistaa jo vuosikymmen sitten esitetty ”John Gabriel’s Greater Internet Fuckwad Theory”: normaalit ihmiset yleisön edessä anonymiminä toimiessaan voivat muuttua täydellisiksi kusipäiksi. Oma lisäykseni tähän on, että internet on myös pullollaan eri tavoin heikosti sosiaalistettuja tai ei-neurotyypillisiä ihmisiä, joiden reagointi voi olla erittäin yllättävää.

Tiedän asian koska olen yksi heistä.

Skeptikot ja media

JUSSI K. NIEMELÄ

Kuinka skeptikon tulisi luovia tiedon valtamerellä ja kuinka muodostaa kanta kiistanalaisiin kysymyksiin?

MITEN HANKKIA punnittua tietoa ja muodostaa perusteltuja, tieteeseen ja järkiperäiseen ajatteluun pohjautuvia näkemyksiä eri asioista?

Internetin aikakaudella tietona markkinoituja mielipiteitä on saatavilla rajattomasti. Tietoverkon päälle tulevat vielä perinteiset mediat kuten kirjat, sanomalehdet, radio ja televisio. Tilannetta monimutkaistaa entisestään internetsanakirja Wikipedia, jota kuka tahansa voi vapaasti ja nimettömänä muokata.

Harva jaksaa, osaa tai viitsii lukea tieteellisiä artikkeleita saati paksuja, vaikeita tietokirjoja, joita niitäkin löytyy laaja kirjo, heppoisesta luotettavaan. Kuinka skeptikon tulisi luovia tiedon valtamerellä ja kuinka muodostaa kanta kiistanalaisiin kysymyksiin?

TOIMITAJA EI KOSKAAN OLE PUOLUEETON

Televisiodokumentit ovat aina olleet suosittuja. Moni ei kuitenkaan tule ajatelleeksi, kuinka puutteellinen väline dokumenttiohjelma on. Oli kyseessä mikä tahansa asia, kysymys tai henkilö, dokumentti on aina tekijänsä näköinen. Se ei edusta mitään objektiivista totuutta, vaikka melkoinen osa kansasta näyttää niin olettavan.

Esimerkiksi haastateltavien valinta pitkälti ratkaisee, millaisen viestin käsiteltävästä asiasta dokumentti ja sen tekijät katsojalle välittävät. Sama pätee tietenkin lehti- ja radiojuttuihin. Toimittaja ei koskaan ole puolueeton, kuten ei yksittäinen tutkijakaan. Kun toimittaja tai ohjaaja päättää tehdä dokumenttiohjelman tai -elokuvan, hänellä täytyy tietenkin olla valmiina idea, jonka pohjalta hän dokumentin käsikirjoittaa. Käsitteli ohjelma tai elokuva mitä tahansa, jo lähtöasetelma on väistämättä puolueellinen. Hyvät, pahat ja rumat varmasti ohjelman mittaan löytyvät, mutta mikään ei takaa, että tiedemaailmassa vallitsee vastaava näkemys.

Mitä kiistanalaisempi kysymys, sitä ratkaisevampaa on haastateltavien ja painotusten valinta. Yksi puolen tai puo-

lentoista tunnin dokumentti voi missä tahansa asiassa vain raapaista pintaa, ei missään nimessä tarjota maallikolle edes välttävästi tapapainoista kuvaa käsiteltävästä kysymyksestä. Sama pätee sitä paremmalla syyllä uutislähetysten ja ajankohtaisohjelmien lyhyisiin raportteihin, keskusteluihin sekä haastatteluihin. Toimittaja, kuvaaja ja jälkieditointi ajavat halutun viestin läpi. Valitettavan moni nielee sen sellaisenaan.

Vastaavasti internetissä viihtyy valtaisa joukko kirjoittajia, jotka tietävät asiat omasta mielestään vielä paremmin kuin asenteelliset ja ennakkoluuloiset toimittajat. Nettelehtien ja -blogien privaattisenttarit painavat vartissa mustan valkoiseksi vielä uutis- ja ajankohtaistoimittajia tehokkaammin, jos toimittajan ideologia ei satu älykköaktivisteja miellyttämään. Tilanne on kaoottinen.

KLIKKAUSKULTTUURI JA SOMEHYSTERIAT

Nykyään ihmiset seurustelevat läpi vuorokauden sosiaalisessa mediassa (some), joista suurimmat ovat Facebook ja Twitter. Molemmissa jaellaan jatkuvasti linkkejä uutisiin, dokumenttivideoihin, radio-ohjelmiin, blogeihin ja kolumneihin.

Pääsääntöisesti jakaja liittää linkin tai kuvan sivulleen kannattaakseen sen takana olevaa mielipidekirjoitusta, uutista tai ohjelmaa. Jotkut jakavat tietenkin myös vastustamiensa asioiden puolesta olevia linkkejä, mutta selkeästi parodia- ja mustamaalausmielessä. Tästä saa seinälleen heti samanmielisten tykkäyksiä ja erimielisten kritiikkiä.

Someväittelyt ovat verisempiä kuin kasvotusten tapahtuvat debatit. Moni blokkaa ja tulee blokatuksi, jos aihe vain on tarpeeksi herkkä väittelyn osapuolille. Blokkaminen Facebookissa poistaa toisen osapuolen kokonaan näkyvistä eikä tämä puolestaan pysty enää seuraamaan blokkajaan toimintaa tai ottamaan häneen yhteyttä.

Media kiinnostui skeptikoista vuonna 2010, kun Skepsis järjesti homeopaattisen itsemurhan Hakaniemen torilla. Kaikki selvisivät hengissä.

Harva huomaa linkittämisen lomassa, miten puolueellisia kaikki linkitykset lähtökohtaisesti ovat. Kun samanmieliset jakavat uutisia tai ohjelmia toisilleen, heidän laumayhtenäisyytensä vain vahvistuu, ja kääntäen, poterot syvenevät erimielisten välillä. Tätä tapahtuu maailmankatsomuksellisissa, poliittisissa ja tieteellisissä kysymyksissä.

Erityisen runsaasti somessa esiintyy kuvalinkityksiä ja -julkaisuja, joiden propagandatarkoitus tulee skeptisemmälle yksilölle heti selvästi esiin. Näitäkin kuvilla ja sitaateilla ryyditettyjä yleisen mielipiteen manipulointia jaellaan asiaa sen enempää miettimättä saati lähteitä tarkistamatta.

Hieman epäluuloisempaa ihmistä hirvittää somessa päivästä toiseen vellova tiedettä ja politiikkaa surutta sekoittava kouhotus. Jos vaikka itse toisinaan yrittää kirjoittaa joistain tärkeistä aiheista ja pyrkii asiallisuuteen, on vihamieliseen linkitysympäristöön joutuessaan välittömästi samaa hörhösakkaa kuin muutkin kyseisen viiteryhmän inhokit. Riittää, että linkittäjä ja hänen kuppikuntansa ovat eri mieltä. Jos olet eri mieltä kommunistien

kanssa, olet fasisti, ja jos fasistien kanssa, olet kommunisti. Vastaavasti samanmielisten linkittämänä kammutuksen kammutukseksi muodostuu vastustajien joukko, eikä pattitilanteeseen löydy helppoa ratkaisua.

Erityisen kiistellyissä kysymyksissä tiede sivuaa linkittäjien poliittisia ja ideologisia katsomuksia. Näitä kysymyksiä ovat muun muassa samaa sukupuolta olevien avio- ja adoptio-oikeus, ruokavalio, kolesterolit, terveys ja kauneus, uskonnonopetus kouluissa, älykkyytutkimus, evoluutiopsykologia, sukupuolentutkimus, talouspolitiikka ja lasten ei-lääketieteellinen ympärileikkaaminen. Aiheet nostattavat välittömästi tunteet pintaan ja kirjoituksia, kuvia sekä ohjelmia jaellaan kilvan, hirmuisen vouhotuksen säestämänä.

Samat asiat aiheuttavat kiihkeitä debatteja niin somessa kuin tiedemaailmassa. Kuitenkin Facebookissa ja Twitterissä äänessä ovat lähes poikkeuksetta maallikot, jotka eivät tunne ollenkaan käsiteltyjen kysymysten monitahoisia tieteellisiä taustoja saati polemiikkien historiaa. Historiaa myös vääristellään häikäilemättä oman agendan nimissä.

RIISTO K. JÄRVINEN

Yksilö, jonka kanta on varovainen tai epäilevä, ei kovin helposti saa tolkkua riitelevien diletanttien toistensa ohi huutamisesta. Kenties jonkinlainen totuus löytyy jostain ääripäiden väliltä melkein kaikissa kiistakapuloissa. Faktat on kuitenkin syytä aina itse tarkistaa, meni syteen tai saveen. Ihminen voi ainakin teoriassa olla rationaalinen eläin ja siihen skeptikon pitäisi myös pyrkiä.

TOIMITAJAT HUUHAATA EDISTÄMÄSSÄ

Somessa tapahtuvaan linkittämiseen liittyy olennaisesti niin sanottu klikkausuutisointi. Uutisotsikot muotoillaan lehtien nettitoimituksissa nykyään siten, että ne aiheuttavat somessa mahdollisimman paljon klikkauksia eli uutisten jakamista kavereille. Näin uutiset laaditaan otsikkojen tapaan raflaavasti ja kohuhakuisesti. Kiivailu ruokkii kiivailua ja tieto vääristyy.

Kun toimittaja on valmiiksi asenteellinen ja tekee jutun vaikkapa luomuravinnolla ja meditoimalla paksusuolensyövästä muka parantuneesta Hunks-tanssijasta erittäin positiiviseen sävyyn, eikä haastattele lääketieteen

edustajaa ollenkaan jutun ensimmäiseen versioon, moni tietämätön lukija menee halpaan.

Yleensä some reagoi asenteellisiin huuhaajuttuihin nopeasti ja jälkikäteen Hunks-ihmeparantumiseenkin saadaan syöpälääkärin pessimistisrealistinen lausunto. Jutun toimittajalta tuskin voi odottaa jatkojuttua Hunks-tanssijan kunnan romahtamisesta kasvaimen ja sen etäpesäkkeiden nopean kasvun myötä. ”Hän kuoli huuhaasaappaat jalassa” -tyylistä sankarillista jatkojuttuakaan ei kannata odottaa.

Valitettavan moni toimittaja unohtaa tasapuolisuuden periaatteen tällaisissa tapauksissa, mutta vastaavasti noudattaa sitä niissä kysymyksissä, joissa vastakkain ovat selvästi tiede ja huuhaa. Rokotusaiheeseen juttuunsa toimittaja voi haastatella luomufilosofiaa noudattavaa homeopaattiaitiä ja lisäksi jotain asiantuntijahomeopaattia, ikään kuin tällaista uskomushoitoa voisi edes verrata näyttöön perustuvaan lääketieteeseen.

BBC ilmoitti hiljattain kieltäytyvänsä jatkossa ottamasta ohjelmiinsa uskomushoitojen edustajia. Kyseessä on julkinen yhtiö, jolloin moinen temppu onnistuu, paitsi Suomessa. Täällä erityisesti veroilla rahoitettu Yle suoltaa huuhaata ja puolueellisia ohjelmia lähes tauotta. Televisiosta ja radiosta löytyy keskusteluohjelmia, joissa vastakkain, muka samalla viivalla, ovat huuhaan ja lääketieteen edustajat. Tätä perustellaan journalistisella tasapuolisuudella.

Politiikassa samaa agenda ajaa oppositiopoliitikko Timo Soini (ps), jonka mielestä kaikki mielipiteet ovat yhtä arvokkaita. Tämä on täydellistä tieto- ja arvorelativismia, mitä katolisen Soinin kaltaiselta vanhoilliselta moraaliabsolutistilta sopii odottaakin. Soinilla ei ole filosofiasta mitään hajua eikä hän näin ollen huomaa kumoavansa itsensä jo lähtöoletuksellaan.

Kohu-uutisoinnissa on myös muita vakavia ongelmia, joista karmivana esimerkkinä voidaan mainita taannoinen D-vitamiinivalmistekohu. Yhden tutkimuksen perusteella moni meni miinaan ja lääkevalmistajien vastalauseista huolimatta lähes kaikki vitamiinipillerit leimattiin petkutukseksi, kunnes selvisi, että tutkimus olikin tehty päin prinkkalaa. Kun iltapäivälehdet otsikoivat ja lööpit kirkuvat, moni skeptikkokin menee halpaan.

BLOGIT JA KOLUMNIT

Helpointa epäkriittisen lukijan linssiin viilaaminen on blogien ja kolumnien avulla. Näissä yleensä riittää määritietoinen, provokatiivinen ote ja itsevarma esitystapa. Parin kolmen tuhannen merkin rajoissa kolumnisti pommittaa jyrkää settiä vaikkapa kolesterolista ja vallitsevasta tieteellisestä näkemyksestä aggressiivisen itsetietoisesti ja kumoa parilla lauseella huolelliseen lääketieteelliseen tutkimukseen, kriittisiin teorioihin ja vankkaan näyttöön perustuvan virallisen version.

Lääkäri ja kirjailijakolumnisti Antti Heikkilä on eittämättä tunnetuimpia niistä tapauksista, jotka väittävät olevansa oikeassa asiassa kuin asiassa. Kärjistäen voidaan jopa sanoa, että Heikkilän mielestä virallinen versio, siis tieteen perustuva, on aina väärä ja jonkinlaisen salaliiton tulos. Hänen nettisivultaan asia on helppo tarkistaa (antti-heikkila.com/terveysklubi/). Samaa näkee toistuvasti eräillä

besserwiskerkolumnisteilla, jotka yleensä väittävät tietävän-
sä lähes joka asiasta kaiken.

Blogeilla tilanne on vielä pahempi. Niillä mikä tahansa
käy, koska jokainen voi vapaasti leikkiä asiantuntijaa mis-
sä tahansa kysymyksessä. Ilmankos salaliittoteoriat rehot-
tavat ja erilaiset fanaattiset kuppikunnat kukoistavat.

Joillakin besserwiskerkolumnisteilla on viheliäi-
nen tapa asettua muun luomakunnan yläpuolel-
le ja yrittää vaikkapa olla olematta mitään mieltä ole-
malla jyrkästi jotain mieltä. Moraalisäteilijöitä riittää.
Tiedebloggaajienkin maailmassa kirjoittaja voi esimerkik-
si toistuvasti kirjoittaa nopeasti lähestyvän maailmanlo-
pun tunnelmissa ilmaston lämpenemisestä ja hiilidioksidipää-
stöistä, mutta samaan hengenvetoon Facebookissa ke-
hua kavereille matkustelewansan iloisesti lomaillen ympä-
ri maailmaa lentäen ja omalla autolla. Jos näin on, koin
vakavasti kyseinen kirjoittaja ei ilmeisesti hiilidioksidipää-
stöistä johtuvia maailmanlopunskenaarioitaan ota.

Homo sapiens on tekopyhä eläin, mikä kannattaa muis-
taa myös maailman tilasta ja yhteiskuntamoraalista huo-
luneiden poliitikkojen, bloggaajien ja tiedekolumnistien
kohdalla. Ihminen ei aina elä kuten opettaa vaan haluaa
päävastoin pakottaa muut elämään omien poliittisten in-
tohimojensa mukaan.

TIETOKIRJOILLA SUOSITUKSI

Kun ihminen kirjoittaa tietokirjan, se ei takaa, että kir-
ja – sen kirjoittajasta puhumattakaan – olisi tieteelli-
nen, tai että kirjalla olisi jotain tekemistä tiedon mää-
ritelmät täyttävän teoksen kanssa. Nykyään vaikka-
pa iskelmäsuosikki Katri-Helenan kootut paranor-
maalit kokemukset luokitellaan tietokirjallisuudeksi.
Tietokirjoja pyritään kustannuspoliittisista syistä muok-
kaamaan mahdollisimman luettaviksi ja raflaviksi.
Parhaita tietokirjoja ovat kuitenkin tieteellistä viittaus-
käytäntöä ja alkuperäistä, vaikeaa terminologiaa noudat-
tavat teokset, eivät helppolukuiset, viihdyttävät yleistyk-
set. Oikeassa tiedekirjassa on alaviitteitä, kaavioita, kaa-
voja, kuvioita ja tilastoja.

Kansantajuisten tietokirjojen ja tiedeartikkelien yleistä-
västä tyylistä tehdään lähes poikkeuksetta entistä yleistä-
vämpiä lehtijuttuja, netti uutisia, blogoja, kolumnia ja oh-
jelmia, joissa tekijän kenties varovaisesti esittämät tieteel-
liset johtopäätökset toivotetaankin varmoina totuuksina,
koska media rakastaa kohua ja konflikteja.

Samoin kuin bloggaaja, kolumnisti ja toimittaja, jokai-
nen tietokirjailija edustaa omaa agendaansa ja pyrkii teok-
sellaan ajamaan oman näkemyksensä käsiteltävästä aiheesta
läpi. Tämä pitää aina muistaa mitä tahansa tiede- tai tieto-
kirjaa lukiessaan. Myös kirjoittajan olisi aina syytä tiedos-
taa oma puolueellisuutensa – varsinkin silloin, kun hän pu-
huu kirjastaan radiossa, televisiossa tai lehtihaastattelussa.
Yleensä tietokirjailijaakin ajaa maineen- ja kunnianhimo.
Kirjan kirjoittaminen on sen verran raskas ja vaativa urak-
ka, ettei siihen kukaan ryhdy ilman toivetta tärkeän sano-
man läpi menemisestä. Rahaa tietokirjallisuudella tekee
vain ani harva, joten sekään ei normaalisti ole ensisijainen
syy kirjoittaa tietoteos.

On tärkeää huomata, että myös päävastainen pitää
paikkansa. Joskus tietokirjailija haluaa provosoida, suu-

tuttaa ja rikkoa tabuja, jolloin hän tavoittelee kenties pie-
nen piirin suosiota tai valtakunnan pahan poliisin roo-
lia. Jos kirjan kirjoittaa ryhmässä tai parin kanssa, teki-
jät voivat jopa sopia hyvän ja pahan poliisin roolista, mi-
käli he ylipäänsä aikovat erottua toisistaan teoksessaan.
Toimittajat kirjoittavat joskus parempia tietoteoksia kuin
tutkijat ja päinvastoin. Jokainen teos on arvioitava itsenäi-
sesti, esitystavan, järkipärisyyden, tieteellisyuden ja viite-
käytännön pohjalta.

Fundamentalistikristitty Tapio Puolimatka saattaa vai-
kuttaa tieteelliseltä omassa viiteryhmissään, mutta aitoon
tiedekirjallisuuteen ja vertaisarvioituissa tiedelehdissä jul-
kaistuihin artikkeleihin totunut lukija huomaa nopeas-
ti, että kirjoittajan esitystapa ja järkipärisyys eivät ole lin-
jassa tieteellisten periaatteiden saati tieteen tuntomerkkien
kanssa.

WIKIPEDIA

Wikipedian ongelmaa voi verrata tietokirjallisuuden on-
gelmaan. Joku artikkeli saattaa olla hyvinkin asiallinen,
joku toinen taas pelkkää mustamaalausta tai ylistystä.
Koska kuka tahansa voi nimimerkin suojusta muoka-
ta artikkeleita eikä anonymi Wiki-yhteisö voi miten-
kään olla joka alan asiantuntija, artikkeleihin jää puolue-
ellista tietoa ja suoranaista virheitä. Poliittiset ja muut
katsomukselliset intohimot vaikuttavat selvästi Wiki-
artikkelien sisältöön.

Tietoa etsivä joutuu lopulta luottamaan omaan kriit-
tisyteensä ja peräti asiantuntijuuteensa hylätessään tai
hyväksyessään Wikipedian tiedon lähteenä.

Nyrkkisääntönä kannattaa muistaa, että kaikki
Wikipedian tiedot pitää varmistaa vielä muista lähteis-
tä. Wikipedia-artikkelien lähdeviitteet olisi syytä kahla-
ta melko tarkkaan läpi, koska toisinaan niissä esitetään
asioita, jotka tahtoen tai tahtomattaan ovat varsinaisesta
artikkelista unohtuneet.

Myös kritiikkiosio on sudenkuoppa sille, joka ha-
kee vain omaa näkemystään tukevaa tietoa, kuten ihmi-
set yleensä tekevät. Lukemalla huolimattomasti kritiik-
kiosion voi kätevästi unohtaa kaiken muun artikkelissa
kirjoitetun ja todeta, että tutkijan esittämä tieto ei pi-
dä paikkaansa, ja tutkija on sitä paitsi natsi, kommu-
nisti, hörhö, tai saanut rahoitusta joltain kauhistuttavan
pahalta taholta. Ikään kuin mikään näistä seikoista vai-
kuttaisi tutkijan vertaisarvioituissa tiedelehdissä julkai-
seman tiedon asiallisuuteen tai paikkansa pitävyyteen.
Paha ihminenkin voi olla oikeassa ja hyvä väärässä.

Ja yleensä hyvän mielestä paha on pahan ja tämän
kannattajien mielestä hyvä. Wikipedia on toki luotetta-
vampi kuin keskiverto nettiväittely tai lyhyt ja ytimekäs
blogijulkaisu, mutta sitä riivaavat samat ongelmat kuin
mitä tahansa vapaata foorumia. Skeptinen lukija tarkis-
taa tietonsa mieluummin muualta eikä ainakaan hyväk-
sy Wikipedia-artikkelien sisältämää tietoa ilman lisätut-
kimuksia ja varmistuksia.

Artikkeleita voi pitää joissain tapauksissa suun-
taa antavina, kuten ihmisen käyttäytymistä koskevia ti-
lastoja kvantitatiivisessa tieteessä. Tilastohan on ai-
na yksilön kannalta epävarma ja jokainen tuntee usei-
ta poikkeuksia tilastokeskiarvoon. Suurin osa kan-

salaisista ei muutenkaan ymmärrä tilastotieteestä ja ihmisen käyttäytymisestä yhtään mitään, joten näitäkin asioita pitäisi jossain jo hyvin varhain opettaa. Ihmisten oppimattomuus tilastotieteessä ja muillakin aloilla paljastuu usein karmivalla tavalla sosiaalisen median noitavainoissa ja sensaatiohakuisissa lehtijutuissa.

OHJEITA KANNANMUODOSTAMISEEN

Mitä vaikeatajuisempi ja kvantitatiivisempi ala, sen enemmän oppimaton maallikko ja alan diletantti on asiantuntijoiden varassa. Jos lukee nettiväittelyistä tai sanomalehden yleisönosastolta vaikkapa älykkyystutkimuksesta esitettyjä mielipiteitä, ne ovat itsessään lähes poikkeuksetta täyttä huuhaata. Jokainen luulee näköjään olevansa aiheen asiantuntija, vaikkei koskaan olisi yhtään kyseisen vakiintuneen tieteenalan alkeet sisältää oppikirjaa nähnytäkään.

Somehysterioissa esiintyy säännönmukaisesti koko se crème de la crème, joka tässä vaikeassa ja monimutkaisessa kysymyksessä on touhottanut niin kauan kuin asiasta on kiisteltu. Moni alan kärkevä arvostelija ei mitenkään saata ymmärtää, että mielipidekirjoittelu tai denialismi eivät kumoa empiirisiiä, vuosikymmenten kuluessa hiottuihin, testattuihin ja monella riippumattomalla tavalla varmistettuihin ja keskenään sopusoinnussa oleviin teorioihin perustuvia vakiintuneita tieteellisiä faktoja. Poliittiset ja katsomukselliset intohimot syrjäyttävät tässäkin kysymyksessä lähes aina tiedollisen uteliaisuuden ja älyllisen rehellisyyden.

Sama pätee ravitsemus- ja terveystieteisiin. Perustutkimuksesta erikoisaloille keskustelua ruokavaliosta ja liikunnasta leimaa internetvaahoajien, kolumnistien ja bloggaajien tauoton virallisen linjan vastainen protestointi. Mielenosoittaminen on juuri niin kiivasta kuin itse itsensä joka alan asiantuntijoiksi nimittäneiltä sopii odottaakin.

Skeptikolle näissä aiheissa pitäisi riittää yksi neuvo: älä koskaan usko mitään, mitä nettiväittelyssä, blogissa tai kolumnissa esitetään, ellei se perustu suoraan lainaukseen vähintään neljältä, mielellään neljältäkymmeneltä keskenään vaihtelevasti eri mieltä olevalta kyseisen aihepiirin asiantuntijalta, so. alan arvostetulta ja tieteellisissä lehdissä julkaisseelta tutkijalta.

Useimmiten bloggaajat, kolumnistit, toimittajat ja nettiväittelijät esittävät viitteitä tai sitaatteja vain yhdeltä tai kahdelta omaa näkemystään tukevalta tutkijalta. Dokumenteissa haastatellaan varsin valikoidusti tutkijoita puolesta ja vastaan, yleensä paria kolmea, joiden taustoista tai viiteryhmistä ei sen enempää kerrota. Tämä ei pätevää tietoa hakevalle riittä.

Jos Tiede-lehden nettikolumnissa evoluutiopsykologiaa kritisoiva biologi linkittää tekstissään vasemmistolion internetlehteen, jonka aihetta tavanomaisesti mustamaalaavassa jutussa on pari lyhyttä sitaattia marginaalisilta äärivasemmistolaisilta tutkijoilta, eikä kerro sen enempää aiheen historiasta eikä marxistibiologiien ja -paleontologiien sosiobiologiakritiikin läpeensä ideologisista taustamotiiveista, voi juttua pitää huuhaana ja poliittisena puoskarointina. Se ei edes pintapuolisesti muistuta asiallista tieteellistä kritiikkiä.

On tietenkin useita tieteellisiä kysymyksiä, erityisesti eksakteissa luonnontieteissä, jotka ovat järkevän epäilyn ulkopuolella. Silti näitäkin tutkimukseen ja vankkaan näyttöön perustuvia tieteellisiä tosiasioita näkee toistuvasti kyseenalaistettavan, mutta yleensä asialla on niin selkeä tapaus, ettei häntä usko kuin yhtä selkeä kollegatapaus, eli uskossaan sokea omituinen höpöttäjä.

Kun paavi kirjoittaa kirjan Jeesuksesta, hän voi hyvinkin olla aiheen asiantuntija, mutta ainakin kriittisempi lukija kiinnittää välittömästi huomiota paavin auktoriteettiasemaan ja puolueellisuuteen tarkasteltavana olevassa kysymyksessä. Tietenkin paavi, kuten kuka tahansa, on vapaa kirjoittamaan ja julkaisemaan tietokirjan Jeesuksesta, mutta toivottavasti edes pieni osa lukijoista tajuaa, ettei paavi yksin voi olla oikeassa eikä ainakaan alan johtava auktoriteetti, vaikka paavinä istuukin.

Kirjan kannessa kirjoittajan nimenä ei sentään ole pelkkä paavi Benedictus XVI vaan myös Josef Ratzinger. Ainakin englanninkielisessä versiossa paavinimi on kuitenkin siviilinimeä ylempänä, mistä skeptikko voi kenties jo jotain kirjan välittämästä viestistä ja sen tieteellisyydestä päätellä.

Ratzingerin suomennetuista Jeesusta käsittelevistä teoksista Jeesuksen viimeiset päivät laittaa siviilinimen paavinimen yläpuolelle, mutta paavinimi on ainakin puolet isommalla fontilla. (Teoksen nimi on sattumalta sama kuin Matti Myllykosken aikoinaan kohua nostaneella saksankielisestä väitöskirjasta tehdyllä kansantajuisella tiivistelmällä.) On selvää, että tunnettu nimi myy. Tätä markkinoinnissa hyödynnetään. Samalla kuitenkin tekijän auktoriteettiasema aiheuttaa herkkäuskoisemmissa lukijoissa painetta uskoa kirjan väitteitä, vaikka ne asiantuntevammassa käsissä näyttäisivät kuinka heppoisilta tahansa.

Historiallisissa kysymyksissä pätee sama kuin muissakin tieteellisissä kysymyksissä. Niiden vaikeutta lisää se, että joistain vanhoista asioista ei yksinkertaisesti ole edes teoriasa mahdollista saada varmaa tai epävarmaa tietoa. Silti valitettavan moni esittää näitä horjuvia spekulatioita faktana. Yleensä tiedon subjektiivinen varmuusaste nousee poliittisten tai katsomuksellisten intohimojen myötä, ja tietenkin väitteen esittäjän oppineisuuden puutteen myötä. Mitä oppimattomampi väittelijä, sitä varmemmin hän yleensä uskoo asiaansa.

Monet skeptikotkin esittävät mieluummin oikeamieliselle viiteryhмälleen hyvää ihmistä kuin hyväksyvät epämiellyttävät tieteelliset faktat. Moraaliposeeraaminen johtuu tietenkin siitä, että Homo sapiens on sosiaalinen laji, jolla on tarve saada yhteisönsä hyväksyntä. Ne, joita kiinnostaa vain totuus, jäävät yleensä vähemmistöön tai kokonaan yksin.

*Kirjoittaja on
Skeptikko-lehden
toimitusneuvoston jäsen.*

OOPIMUMIA KANSALLE ja mystikoille hasista

— RISTO K. JÄRVINEN —

Professori Jaakko Hämeen-Anttila luennoi Skepsikselle maaliskuussa huumeiden kulttuurihistoriasta. Aluksi hän pyysi anteeksi, jos näyttää nuutuneelta. ”Se johtuu siitä, että eilen meni poikain kanssa Kannabis-illassa pitkään”, hän viittasi Ylen Ajankohtaisen kakkosen teemailtaan, johon oli osallistunut asiantuntijana.

JAAKKO HÄMEEN-ANTTILA kertoi, että huumeet ovat aina olleet vahvasti ihmiskunnan historiassa läsnä. Mielikuva siitä, että huumeet ovat ilmestyneet kuvioihin vasta joskus 1960-luvulla, on väärä.

- Emme tunne ainuttakaan ihmisyyhteisöä, joka olisi elänyt ilman kemiallisia päänsäkoitusaineita.

Kaikki yksilöt eivät tietenkään käytä huumeita, mutta suurin osa käyttää – kyse ei ole mistään marginaalisista piireistä.

Oopiumi on aina ollut ihmiskunnan merkittävin kipulääke, ylivoimaisesti tehokkain sellainen. Hampusta ja oopiumista on löydetty jäänteitä jo esihistorialliselta ajalta, esimerkiksi muumioutuneiden vainajien vatsalaukuista Egyptistä. Jo antiikin ajalta löytyy varhaisia kuvauksia huumeiden käytöstä, mutta ne ovat satunnaisia eivätkä kovin informatiivisia. Vanhat tekstuaaliset lähteet antavat ymmärtää, että huumaavia aineita on käytetty paitsi lää-

kinnässä myös erityyppisissä uskonnollisissa rituaaleissa.

Kulttuurihistoriassa kiinnostavin alue on Hämeen-Anttilan mielestä huumeiden viihdekäyttö – eli käyttö, joka ei ole lääkinällistä ja jolla ei ole traditionaalista tai pyhää selitystä. Viihdekäytön historiaan on vaikea paneutua, koska siitä löytyy vähiten varhaisia kirjallisia lähteitä.

Huumeiden viihdekäyttöä voidaan seurata Välimeren alueella vasta noin vuoden 1000 tietämissä, jonka jälkeen on olemassa asiasta kertovia arabialaisia tekstejä. Viihdekäyttöä kuvaavia länsimaisia, eurooppalaisia tekstejä alkaa tulla mukaan kunnolla vasta 1700-luvun lopulla.

HALPOJA LUONNONTUOTTEITA

Arabialais-islamilaيسissa kulttuurista oopiumi löytyy noin vuonna 1000, hasis tulee kirjallisuuteen pari sataa vuotta myöhemmin. Oopiumia käytettiin kipulääkkeenä, ruoansu-

latusvaikeuksiin ja ruokahalun vähentäjänä. Hasista käytettiin myös ruokahalun vähentäjänä ja vireystilan nostajana.

Islamilaiset mystikot, suufit, käyttivät hasista, mutta eivät osana pyhää rituaalia vaan selvittääkseen työn vaatimasta paastosta ja valvomisesta.

Huumeisiin ei tuolloin liittynyt vahvaa yhteiskunnallista torjuntaa. Hasista ei käytetty pelkästään huumausainetuotteissa vaan sitä käytettiin myös nautintoaineena, esimerkiksi hasismakeiset olivat Egyptissä 1400-luvulla erittäin suosittuja niin lasten kuin aikuisten keskuudessa.

Oopiumi ja hasis olivat joka miehen ulottuvilla olevia halpoja luonnontuotteita, kun viini oli yläluokkaan rajoittunut kallis vaihtoehto.

Huumeiden korkea hinta nykyään johtuu luonnollisesti siitä, että niiden jakelua ja markkinointia pyritään estämään. 1800-luvulla huumekauppa oli normaalia, avointa ja täysin säätelemätöntä.

Muslimien pyhä kirja Koraani kieltää alkoholin, tarkkaan luettuna viinin juomisen. Keskiajan yhteiskunnassa tästä kielosta ei piitattu, mutta alkoholin nauttiminen miellettiin syniseksi puuhaksi. Huumeista Koraani ei mainitse mitään, koska niitä ei Arabian niemimaalla kirjan kirjoitushetkellä tunnettu – niinpä huumeiden käyttö on ollut vähemmän paheksuutua arabialais-islamilaisessa kulttuurissa kuin alkoholin juominen.

- Länsimaissa tilanne on aina ollut päinvastainen.

OOPIUMISTA TULI MUOTI-ILMIÖ

Viinin valmistus keksittiin Iranin ja Kaukasuksen seuduilla noin 7000 vuotta sitten. Eurooppaan viinin viljely levisi noin 2500 vuotta sitten. Alkoholi on ollut pitkään vahvasti mukana kulttuurissamme. Sen juominen on itsestään selvä, hyväksyttävä asia, jota vain harva kyseenalaistaa.

Historiallisesta näkökulmasta huumeet ovat Länsimaille uusi ilmiö, eivätkä ne ole osa yhteiskunnallisia rakenteitamme. Tästä syystä olemme suhtautuneet huumeisiin hien väkijoukosta ja torjuvasti.

Huumeiden aika alkoi Euroopassa noin vuonna 1800. 1700-luvun lopulla maatalousseurat järjestivät kilpailuja kotimaisen oopiumin kasvattamiseksi esimerkiksi Britanniassa, eli oopiumiin suhtauduttiin samalla tavalla kuin vaikkapa turnipseihin. Mitään myyntirajoitteita ei sen kohdalla ollut.

Oopiumia ja 1800-luvun puolivälin jälkeen yleistynyttä hasista käytettiin yhteiskunnassa laajalti. Oopiumia oli vapaasti saatavilla kaikkialla ja sitä nautittiin vauvasta vaariin. Vauvoille oli olemassa omia oopiumivalmisteita, mm. rauhoittamiseen tarkoitettuja lääkkeitä. Oopiumi oli tehokkain lääke vaivoihin, mikä senaikalaisella yhteiskunnalla oli tarjota.

Paitsi lääkinnällisesti oopiumia käytettiin myös hyvin paljon nautintoaineena. 1820-luvun alussa oopiumin viihdekäyttö tuli muotiin. Villitys sai alkunsa englantilaisen Thomas de Quinceyn julkaisemasta kirjasta ”Confession of an English Opium-Eater”, joka kertoi hänen omista huumekokemuksistaan.

Huumeita käytettiin vuosikymmeniä avoimesti, mm. Englannin kuningashuoneessa ja parlamentissa. Esimerkiksi nykyaikaisen sairaanhoitajan esikuva Florence Nightingale käytti oopiumia täysin peittelemättä.

Skepsiksen puheenjohtaja Otto J. Mäkelä ja hallituksen jäsen Ville Aarnikko seurustelevat Jaakko Hämeen-Anttilan kanssa luennon jälkeen.

KOHTI VALVOTTUA YHTEISKUNTARAKENNETTA

Huumeiden vapaa jakelu ei lisännyt oopiumin tai hasiksen käytön määrää. Toki huumeiden väärinkäyttöä esiintyi, mutta kyseessä ei ollut mikään tauti, joka lisääntyy yhteiskunnassa.

Moraalinen ilmapiiri kuitenkin muuttui. Kaikenlaisista nautinnoista alettiin ajatella uudella tavalla. Sukupuolimoraali tiukentui, samoin suhtautuminen alkoholiin, kahviin ja tupakkaan. Syntyi mm. raittiusliike. Toinen suuri muutos 1880-luvun lopussa oli medikalisaatio. Lääketiede siirtyi kansanlääkinnästä ammattimiesten hoidettavaksi – syntyi lääkärin ja farmaseuttien ammattikunta.

Siihen asti ihmiset olivat lääkineet itseään perinteisten reseptien mukaan. Kyseessä eivät välttämättä olleet mitään huuhaa-reseptejä, vaan vuosisatojen aikana opitut toimivat aineet. Monet aineosat kerättiin luonnosta, toiset ostettiin kaupasta.

Kun ihmisten oikeus lääkittää itse itseään väheni, jäivät huumeet samalla ammattilaisten myöntämän luvan varaisiksi. Kaikessa siirryttiin kohti valvottua yhteiskuntarakennetta.

Lisäksi myös huumeet alkoivat muuttua. Niitä kehiteltiin lääkinnälliseen käyttöön, ei viihdekäyttöä ajatellen. Oopiumista esimerkiksi puhdistettiin morfiinia, ja laboratorioissa syntyi uusia lääkeaineita, joilla oli huumausvaikutuksia. Pian ne alkoivat yleistyä myös viihdekäytössä.

Huumeet alkoivat olla yhä vahvempia, joka lisäsi valvonnan tarvetta. 1800-luvun loppupuolella tuli esimerkiksi rajoitus, jonka mukaan oopiumia saa myydä sekatavarakaupasta vain, mikäli myyjä tuntee ostajan. Tästä edettiin asteittain siihen, että vain apteekit saivat myydä oopiumia ja vain lääkärin reseptillä. 1900-luvun puolivälissä päädyttiin huumeiden täyskieltoon, huumeet muuttuivat rikoslain alaisiksi tuotteiksi.

Nyt huumeiden väärinkäyttö on yleisempää kuin koskaan suhteessa huumeiden kokonaiskäyttöön.

- Huumeepolitiikalla on saatu kohtuukäyttö vähenemään ja väärinkäytön osuus selvästi kasvamaan, Hämeen-Anttila sanoi.

Luettavaa:

Jaakko Hämeen-Anttila: Trippi ihmemaahan – Huumeiden kulttuurihistoria (Otava 2013)

GNOOMIEN[®] SOTA

EPISODI XLII

Kauan , kauan sitten...

On käynnissä sisällissota. Avaruuden
ajattelurajoitteisten pikku Gnoomien yhä
epätoivoisempi taistelu maailmankaikkeutta
vastaan on tuonut heidät paikkaan, missä
heitä vastustavat pahuuden voimat asustavat...

® Rikottu tekijänoikeuksia ja tyyliä

Space, the final frontier. These are
the episodes of everlasting TV-series:
to explore strange new sequels, seek
out new viewers.

PAPUJA MINULLE, SCOTTY!
HEI, TÄMÄHÄN ON IHAN
VÄÄRÄ SARJA.

DAA DA
DA DAA DA
DAA DAA
DA DA

Skeptikko 20v. sitten

Voi hyvin sanoa niinkin, että skeptikkona toimiminen on turhaa tai ainakin helposti turhauttavaa. Mitä erilaisempia ja mielikuvituksellisimpia paraoppeja, -skooppeja, -ismejä ja huuhaa-aatetuotteita ilmestyy kaiken aikaa. ... On mahdotonta olla selvillä niistä kaikista saati ryhtyä edes pinnalliseen kritiikkiin läheskään jokaisen uuden tai uusvanhan ”paraismin” suhteen. Jos saat yhden lonkeron katkaistuksi, tilalla on pian ainakin kaksi uutta. Ihmisten tarve juosta milloin minkin vaikka miten järjenvastaisen, perustelemattoman huuhaan perässä näyttää olevan ehtymätön luonnonvara.

Joka ikistä paraoppia ei kuitenkaan välttämättä tarvitse tuntea. Erittäin suuri enemmistö kaikista ns. rajatiedon muodoista voidaan redusoida, palauttaa varsin kohtuulliseen määrään peruskatsomuksia. Esimerkiksi aasialaisperäisten valtauskontojen ja -filosofioiden aatemaailmaan palautuvia paraoppeja on helppo luetella suuri joukko. Skeptikolle riittää hyvin, kun on jotakuinkin selvillä paranormaalien ilmiöiden ja uskomusten perusjaottelusta. Yksi nopea kolmijako on jo tässä: paratiedot, parataidot ja paraoliot.

VELI TOUKOMIES

Skptikot ovat kyselleet tieteellisen ja yhteiskunnallisen arvostelun oikeudellisia rajoja. Saako huuhaa-tieteilijää nimitellä valehtelijaksi tai hulluksi? Onko kriitikolla mahdollisuus puuttua radion ja television levittämään hölynpölyyn? Mitä seuraa, jos yliopiston professori sekoittaa luennoillaan tieteen ja humpuukin? ...

Tieteellinen arvostelu ja kiistely eri maailmanselityksistä on oikeusjärjestyksen mukaan sallittua. Suomen perustuslain mukaan (Hallitusmuodon 10 §) jokaisella kansalaisella on sananvapaus sekä oikeus kirjoituksen ja kuvallisen esityksen julkaisemiseen kenenkään niitä ennakkolta estämättä, samoin kuin oikeus kokoontua keskustelemaan yleisistä asioista edeltäpäin lupaa hankkimatta. Ilmaisunvapaus kuuluu perusoikeuksiin, ennakkosensuuri on kielletty, mahdolliset seuraamukset ilmaisurajojen ylittämisestä määritetään jälkikäteen.

Arvostelunvapautta rajoittavat kunnianloukkausta koskevat säännökset. Jos keskustelija käyttää liian kärkeviä kieltä, hän saattaa syyllistyä joko herjaukseen tai solvaukseen. ... Arvostelija, joka väittää tiedemiehen väärentäneen tutkimustuloksia, voi syyllistyä herjaukseen. Mikäli kriitikko taas sanoo vastapuolta hulluksi tai valehtelijaksi tai esittää hänestä muita tämäntyyppisiä henkilökohtaisuuksia, kyseessä on yleensä solvaus. ...

Kun skeptikot arvostelevat pseudotieteitä, arvostelu on syytä kohdistaa oppeihin eikä niitä harjoittaviin henki-

löihin. Opit voivat olla hölynpölyä ja humpuukia, mutta uskovaisia ei pidä sanoa ääliöiksi eikä pölkkypäiksi. Henkilökohtainen nimittely täyttää helposti solvauksen tunnusmerkistön eikä tuomiosta voi vapautua näyttämällä väitteensä ”toteen”. ... Herjauksen osalta on merkitystä sillä, onko esitetty väite totta. Arvostelija, joka on tieteellisessä tai yhteiskunnallisessa keskustelussa esittänyt huomautuksia jonkun toisen epätieteellisestä tai vilpillisestä menettelystä, voi välttyä rangaistukselta näyttämällä soimauksensa toteen.

Skeptikon ei yleensä tarvitse kantaa huolta kunnianloukkauseksikoista. Kunhan arvostelu kohdistuu oppeihin eikä henkilöön, puhe on vapaata hyvin pitkälle, ja vaikka herjaus joskus toteutuisi, seuraamukset ovat lieviä. ...

Humpuukin arvostelu on vapaata, mutta kaikki viestintävälineet eivät ole ilman muuta arvostelijan käytössä. Radio ja televisio saattavat päästää eetteriin myös taikauskoa ja huuhaata; niitä levittävät joskus toimittajat, joskus yleisö kontaktiohjelmissa jne. Tämä herättää kriitikon halun oikaista väärät tiedot.

Ohjelmia seuraavilla ihmisillä ei kuitenkaan ole yleistä oikaisu-oikeutta. Virheellisen asiatiedon voi vaatia oikaisutavaksi vain se henkilö, jota väärä tieto koskee ja joka voi kärsiä siitä vahinkoa. ... Skeptikko joka pitää ohjelman sisältöä virheellisenä, voi yrittää vaikuttaa asiaan julkisen kritiikin avulla.

Julkinen kritiikki jää yleensä ainoaksi aseeksi myös siinä tapauksessa, että yliopiston professori hairahtuu epätieteellisen humpuukin opettamiseen. Väärän opetuksen estäminen on vaikeaa. Professori, joka osoittautuu kelvottomaksi tehtävänsä tai joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan, voidaan kyllä lopulta erottaa virastaan, mutta virkamiesoikeuden keinot ovat mutkikkaat ja raskassoutuiset.

ERKKI AUREJÄRVI.

Espoon käräjäoikeus vapautti keväällä espoolaisnaisen maksamasta 150 000 markan lainaa, jonka hän oli taannut kahdelle scientologille. Oikeus katsoi, että nainen oli takausta antaessaan ollut sellaisessa tilassa, ettei hän ollut kyennyt itse arvioimaan takauksen merkitystä.

MARKETTA OLLIKAINEN

Lainaukset lehdestä Skeptikko 3/1994.

Skeptikot verkossa:

www.skepsis.fi/Julkaisuja/Skeptikkolehti.aspx

SAARNAAJA SEPPÖ Juntunen kiistää Iltalehden väitteen, jonka mukaan Juntunen olisi syyllistynyt laittomaan rahankeräykseen. IL uutisoi 17.9. Juntusen Rukouspalvelu ry:n keräyksen luvatta rahaa yli 200 000 euroa. ”Olemme toimineet laillisesti mutta ilman lupaa. Lupa ja laillisuus eivät ole sama asia”, Juntunen kommentoi Radio Deille.

SEURAKUNTALAINEN.FI 24.9.

KULTTUURIKESKUKSEN JOHTAJA Tapio Helander, toimitusjohtaja Juha Kärkkäinen, matemaattisen fysiikan tohtori, kirjailija ja yrittäjä Hannu Rajaniemi ja näyttelijä Minttu Mustakallio ovat Pro Ylivieska -mitalien saajat. Kuvanveistäjä Toivo Jaatisen suunnittelemat mitalit luovutettiin heille tiistaina. Mitali voidaan myöntää ylivieskalaiselle henkilölle tai yhteisöille tunnustuksena ansioista tieteen, urheilun, taiteen tai muun kulttuurityön alalla pitkäaikaisesta ja merkittävästä työstä yhteiskuntaelämässä tai merkittävistä valtakunnallisista saavutuksista.

KALEVA.FI 23.9.

VANTAA ON joutunut puuttumaan tiukin ottein ohjeiden vastaiseen hengelliseen toimintaan kaupungin terveysasemilla. ... Torstaina nousi esille tapaus, jossa vantaalaisen terveysaseman asiakkaalle oli rutiinitarkastuksen yhteydessä annettu hengellisen Healing room -rukousklinikan mainoslehtinen. ... Rukousapua on Vantaan kaupungin terveyspalveluissa tarjottu aiemminkin. Viime keväänä tuli terveyspalveluiden johtajan Timo Aronkydön mukaan ilmi tapaus, jossa terveysasemalle palkattu sairaanhoitaja esirukoili potilaiden puolesta. ... ”Rukoilu liittyi hänen syvään eettiseen vakaumukseensa. Työntekijä irtisanottiin koeajalla, koska hän ei toiminut ohjeidemme mukaisesti”, Aronkytö kertoo.

HELSINGINUUTISET.FI 19.9.

ILTALEHDEN TIETOJEN mukaan yli miljoonan euron rahankeräysrikoksesta epäilty (Pirkko) Jalovaara hermostui alkuvuikosta häntä kuulustelleelle poliisille sen verran pahasti, että maallikkosaarnaaja joutui viettämään ainakin yhden yön poliisin ”häätämajoitustiloissa”. ... Epäilty rahankeräysrikos liittyy Jalovaaran Rukousystävyyshdistyksen toimeenpanemiin rahankeräyksiin vuosina 2009-2013. Rahankeräyslupia myöntävän ja valvoavan Poliisihallituksen mukaan Jalovaaran yhdistys on an-

tanut sille harhaanjohtavaa tietoa keräysvarojen todellisesta käyttötarkoituksesta.

ILTALEHTI.FI 18.9.

LOKAKUUSSA ENSI-ILTANSA saava dokumentti ”Ulvilan murhamysteeri” perkaa tiheällä kammalla Jukka S. Lahden vuonna 2006 tapahtuneeseen murhaan liittyvää rikostutkintaa. Pekka Lehdon ohjaamassa dokumentissa kerrotaan muun muassa, kuinka tutkijat hyödynsivät alkuvaiheessa jopa selvänäkijää murhaajan selvittämiseksi. ... ”Kaikki mahdolliset, lailliset, keinot käytettiin ja sitten oli näitä selvänäkijöitä myös”, sanoo jutun tutkinnanjohdaja (2008-2010) Pauli Kuusiranta dokumentista annetussa ennakkomateriaalissa. Dokumentin mukaan selvänäkijä oli kertonut poliisille, että murhaaja oli paennut paikkaan, jossa oli heinäseipäitä. Väitteen takia poliisi kuvasi lähialueen pellot. ”Se meni kyllä niin totaalisesti pieleen kuin vain voi pieleen mennä”, Kuusiranta toteaa.

MTV.FI 7.9.

PUTININ TAUSTA KGB-upseerina Saksassa on tunnettu. Romantschuk kertoo kirjassa (Ei, rouva presidentti) myös kokeilleensa Putiniin väitettä, jonka mukaan vakooja tuntee aina, kun häntä katsotaan. Hän alkoi salaa tuijottaa Putinia – joka pian alkoi vilkuilla ympärilleen.

ILTASANOMAT.FI 5.9.

SYKSYN SEURAKUNTAVAALEJA mainostetaan kansanedustaja Jani Toivolan (vihr.) kasvoilla. Toivola haluaa evankelis-luterilaisen kirkon muuttuvan vaaleissa moniääniseksi ja avoimeksi. Toivola itse erosi kirkosta TV2:n Ajankohtaisen Kakkosen kohua herättäneen Homoillan jälkeen vuonna 2010, mutta liittyi takaisin tänä vuonna samassa yhteydessä, kun hänen tyttärensä kastettiin. ”Kirkossa on käyty Homoillan jälkeen arvokeskustelua ja koen, että kirkon ovi on nyt aidosti auki kaikille.”

MTV.FI 5.9.

YLE HÄME kertoi eilen, että poliisi jäädytti Sunny Car Centerin rahansiirron Etelä-Afrikkaan toukokuun lopus-

sa. Hämeenlinnalaisen Sunny Car Centerin lähettämällä 336 000 euron summalla Mark Wilsoniksi esittäytynyt mies oli luvannut järjestää kymmenien miljoonien sijoituksen suunnitteilla olevalle autokauppakeskus Sunny Car Centerille. Tapauksen tutkinnanjohtaja, rikoskomisario Jari Uotila Hämeen poliisista vahvistaa nyt, että poliisi epäili tapauksessa nimenomaan nigerialaishuijausta. Poliisi palautti jäädytetyt varat ja varoitti huijausvaarasta asianomistajaa, joka oli sijoittanut kyseiset rahat Sunny Car Centeriin. Sekä hän että Sunny Car Centerin toimitusjohtaja Markku Ritaluoma kuitenkin tahtoivat varoituksista huolimatta siirtää rahat uudelleen eteläafrikkalaiselle tilille.

YLE.FI 22.8.

KALASTAJA-FILOSOFI Pentti Linkola, 81, liittyi kolmisen vuotta sitten takaisin kirkkoon. Miksi? ”Nuoruudessa olin niin kireän johdonmukainen, että erosin kirkosta, koska minulla ei ollut tarpeeksi uskoa. Edelleen minulla on tämä skeptikon tragedia. Haluaisin olla uskovainen, mutten voi. ... Linkolan mielestä ihmisellä pitäisi olla Jumala, koska vapaa ihminen on täydellinen hirviö. ... Skeptisyydestään huolimatta Linkolakin uskoo, että luonnon yläpuolella on jotakin korkeampaa. ”Luonto on minulle pyhä, se on enemmän kuin vain lajien aineenvaihduntaa.” ... Syväekologista elämäkatsomustaan Linkola kutsuu ekosofiaksi. Hänen mukaansa ekosofin on mahdollista – ja jopa luontevampaa ja helpompaa – selittää elämänkehän synty Luojan avulla kuin monimutkaisella evoluutiokehityksellä.

KOTIMAA24.FI 20.8.

UUTISTOIMISTON MUKAAN lähes kaikki Sierra Leonen Ebola-kuolemat ovat jäljitettävissä yhteen ihmiseen. AFP:n haastattelemien terveysviranomaisten mukaan tauti levisi maahan lähellä itärajaa sijaitsevan Sokoman kylän parantajan kautta. Kyvyillään kehuskellut naisparantaja houkutteli runsaasti sairaita ihmisiä kylään. ”Hän väitti omaavansa erikoisvoimia Ebolan parantamiseksi. Sairastuneet tulivat Guineasta hakemaan hoitoa”, pahasti taudin runteleman Keneman alueen korkein terveysviranomainen Mohamed Vandi sanoo. Parantajalle kävi huonosti. ”Hän sai tartunnan ja kuoli”, Vandi sanoo.

ILTALEHTI.FI 20.8.

YLE DRAAMA lähetti hiljattain käsikirjoittajille kutsun syyskuussa järjestettävään luontotilaisuuteen, jonka otsikko on ”Yliluonnollisesta luonnolliseksi”. Tilaisuuden tarkoituksena kerrotaan ajatusten herättäminen yliluonnollisten asioiden mukaan ottamisesta Ylen draamatarjontaan. ... Käsikirjoittaja, Aalto-yliopiston elokuva- ja televisiotuotannon professori Aleksis Bardy kertoi HS:lle paheksuvansa kutsua tv-fiktion assosioimisena huuhaahan, joilla esimerkiksi luontaisterapeutit saavat ihmiset luopumaan syöpähoidoista.

HS.FI 19.8.

SUOMESSA RADONIA varotaan, koska tutkimusten mukaan pitkäaikainen radonissa oleskelu saattaa aiheuttaa keuhkosyöpää. ... Keski-Euroopassa radonvedessä kylvetään varata vasten ja sillä uskotaan olevan parantavia vaikutuksia. ... Esimerkiksi Gasteiner Heilstollenin hoitolaitoksessa Itävallan Bad Gasteinissa painutaan suoraan vuoren sisään radonkaasua nauttimaan.

ESS.FI 17.8.

HOMEOPAATTI SATU Järvilehto kirjoitti Facebook-sivustolleen kirjoituksen, jossa hän pohti homeopatian mahdollisia hyötyjä Ebola-viruksen oireiden helpottamisessa. ”Ebola-verenvuotokuumeen leviäminen Afrikassa on ollut viime aikoina uutisissa. Siihen ei ole olemassa hoitoa tai rokotusta, mutta homeopatia toimii tehokkaasti tässäkin epidemiassa.” Kirjoitus nostatti sosiaalisessa mediassa raivon, ja ihmiset kirjoittivat jopa uhkaavia kommentteja. ”Kustannan sulle tervan ja höyhenet sekä jalkapuun Narinkkatorille, jos haluat kokeilla niiden tehoa psykopatiaa vastaan. Saatana ihmisten hädällä rahastava huijari. Haista paska.” Suomen Homeopaattit ry:n hallituksen puheenjohtajana toimiva Satu ymmärsi kirjoituksen saaman kommenttiröyryn jälkeen nettikiusaamisen uhreiksi joutuneita nuoria.

SEISKA.FI 11.8.

... NYT PUOLALAINEN pastori Marian Rajchel on sanonut, että hänen manaamansa tytön riivaaja on aloittanut hänen häiriköimisensä puhelimella. Toisin sanoen kirkon mies väittää, että teini-ikäistä tyttöä riivaava puolalainen hyökkää pasturin kimppuun tekstiviesteillä. Kirkon mukaan Saatana on ottanut viime vuosina käyttöönsä teknologian yhdeksi uudeksi vaikutuskanavakseen. ”Hän ei pääse tästä helvetistä pois. Hän on minun. Kaikki, jotka rukoilevat hänen puolestaan kuolevat”, luki yhdessä tekstiviestissä. Mirrorin mukaan pastori vastasi viestiin rukouksella. Vastauksena Saatana kirjoitti: ”Pastori, tuki suusi. Et pysty pelastamaan itseäsi. Idiootti. Sinä vanha säälittävä pappi”. Miehen mukaan teini tarvitsee lisää manausta.

STARA.FI 1.8.

HÄMMENNYSTÄ HERÄTTÄVÄ yhdysvaltalaisevangelista David Herzog pyysi edellisellä Suomen-visiitillään ihmisiä tuomaan kuolleita seuraavaan kokoukseensa herätettäviksi. Herzog saarnaa Olympiastadionilla viikonloppuna. Edellisen kerran Herzog julisti sanomaansa Messukeskuksessa viime vuoden joulukuussa. Tapahtumassa hän kysyi yleisöltä, kuinka monta kuollutta heidän joukossaan oli ja lupasi, että Jumala pystyisi herättämään vainajat. Jos yleisön joukossa oli kuolleita, he eivät Herzogille ainakaan vastanneet. ”Tuokaa kuolleita ensi kerralla, niin voimme nähdä ylösnousemuksia”, Herzog sanoo edellisessä tapahtumassa kuvatulla videolla, joka on nähtävissä YouTubessa. ...

ILTASANOMAT.FI 24.7.

ASEVARUSTELUA VERKOSSA

RISTO K. JÄRVINEN

Skepsiksen rivijäsen, F-Securen tutkimusjohtaja Mikko Hyppönen kertoi Skepsiksen luennolla Tieteiden talolla syyskuussa, että suojautuminen verkossa on nykyään yhä vaikeampaa, mutta ei mahdotonta.

MIKKO HYPPÖNEN kertoi, että ”lerppujen” ja ”korppujen” kautta leviävät virukset olivat oikea ongelma 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa ennen kuin internet ja sähköposti yleistyivät. Viruksia ei silloin otettu vakavasti. Niiden olemassaoloa ja ajatusta, että ne leviävät tietokoneesta toiseen, pidettiin urbaanina legendana.

Lerppujen ja korppujen aikakauden jälkeen virukset alkoivat levitä netin kautta: tutuiksi tulivat ensin sähköpostimadot ja sitten verkkomadot, webbimadot, exploit kitet, pankki- ja lunnastrojalaiset sekä bitcoin mining-hyökkäykset. Tekninen muutos ja murros on ollut todella iso.

Vielä suurempi muutos on ollut se, ketä vastaan tiedon turvaajat taistelevat.

- Silloin, kun aloitin alalla, hyökkääjät oli helppo määritellä. He olivat kaikki teinipoikia, jotka kirjoittelivat viruksia huvikseen, Hyppösen sanoi.

Tällaisia täysin pyyteettömiä harrastelijahyökkääjiä ei nykypäivänä enää ole. Tänä päivänä kaikilla hyökkääjillä on motiivi, eli he hyötyvät teoistaan jollain lailla. Tärkein ryhmä on rikolliset, jotka tekevät verkkomadoilla, troijalaisilla tai muilla haittaohjelmilla rahaa. Toki pyyteettömiäkin hyökkääjiä on, esimerkiksi erilaiset aktivistiryhmät, joiden motiivina on yleensä protesti.

Verkossa esiintyy myös hyökkäyksiä, joiden takana on valtiovalta. Tämän vuoden alusta Suomen poliisilla on ollut oikeus kirjoittaa ja käyttää viruksia rikoksia tutkimaan. Samoin tekevät myös eri maiden tiedusteluorganisaatiot ja armeijat.

Kaikkein uusien, vielä syntymässä oleva ääriyhmä, ovat terroristit. Minkäänlaista todellista kyber-terrorismia emme ole Hyppösen mukaan kuitenkaan vielä nähneet, mutta yhä lähemmäs sitä koko ajan menemme. Ääriyhmistä löytyy koko ajan enemmän ihmisiä, joiden osaaminen riittää verkkohyökkäysten tekemiseen. Heidän päämotiivinsa on aiheuttaa tuhoa ja kaaosta, ei saada rahallista tai vakoiluhuotyä.

- Suurin yllätys minulle on ollut, että valtiot ovat tulleet kuvioon mukaan. Nykyään normaalit, kehittyneet länsimaiset valtiot kirjoittavat viruksia, takaportteja sekä troijalaisia haittaohjelmia ja käyttävät niitä aktiivisesti muita demokraattisia länsimaita vastaan.

Verkkorikosten tekeminen on helppoa ja halpaa. Valtaosa verkkorikollisista ei jää koskaan kiinni ja vaikka he jäisivätkin kiinni, niin todennäköisyys saada tuomio ja joutua vankilaan on Hyppösen mukaan edelleen liian pieni.

- Meidän pitäisi paremmin pystyä osoittamaan, että verkkorikos ei kannata.

Suomessa on helppo saada töitä, jos osaa koodata ja ymmärtää verkkoprotokollia, mutta jos asut Siperian perämaisissa tai Brasilian slummeissa, työnsaanti ei ole niin helppoa. Tästä seuraa, että verkkorikosten tekijöitä löytyy yhä enemmän kehittyviltä alueilta.

Tällä hetkellä koko Afrikan alueen verkkokaista on suunnilleen yhtä suuri kuin Suomen verkkokaista. Tämä on muuttumassa kovaa vauhtia. Pian Afrikka on linjoilla ihan yhtä laajasti kuin koko muukin maailma. Koska ky-

seessä on alue, jossa on paljon nuoria osaajia, mutta ei yhä paljon tilaisuuksia, saattaa Afrikasta tulla seuraava iso verkkorikosaalto.

EMME TOTTELE POLIISIA

Viruksiin liittyy paljon salaliittoteorioita ja epäilyjä. Yksi asia, mihin Hyppönen joutui yli kymmenen vuotta sitten usein vastaamaan, oli väite jonka mukaan virustorjuntafirmat itse kirjoittavat virukset ja sitten myyvät niihin torjuntaohjelmat.

- Enää en kuule väitettä oikeastaan koskaan.

90-luvulla ihmiset tiesivät, että haittaohjelmia ja viruksia on, mutta he eivät tienneet, mistä ne tulevat, miksi niitä tulee ja kuka niistä hyötyy. Tällöin oli helppo päätellä väärin, että viruksista hyötyvät virustorjuntafirmat. Tänä päivänä kaikki tietävät, että netissä on rikollisjengijä, jotka ansaitsevat vääryydellä miljoonia. Enää ei tarvitse keksiä verkkohyökkäyksille tekijöitä ja motiiveja.

Eräs epäily on, kuinka luotettavia ovat eri maista käsin toimivat virustentorjuntafirmat niiden haittaohjelmien kohdalla, joita heidän oma hallituksensa kirjoittaa. F-Secureen tuli vuosi sitten kirje hollantilaiselta sananvapausorganisaatiolta ”Bits of Freedom”, jossa kysyttiin onko heihin koskaan ollut yhteydessä meidän oma valtiovaltamme tai jonkun muun maan valtiovalta ja pyytänyt jättämään tunnistamatta jotain määrättyjä haittaohjelmia. Toinen kysymys kuului, että jos näin on käynyt/kävisi, mitä F-Secure vastaisi.

- Vastauksemme oli helppo: kukaan ei ole ottanut meihin yhteyttä ja jos olisi ottanut, vastauksemme olisi ollut ei.

Jos esimerkiksi Keskusrikospoliisi ottaisi F-Secureen yhteyttä ja pyytäisi jättämään tunnistamatta heidän kirjoittamansa haittaohjelman, yritys ei tottelisi. Sen tehtävä on yksinkertainen: pysäyttää haittaohjelmat. Firman asiakkaat ostavat tuotteita pysäyttääkseen haittaohjelmia riippumatta siitä, mistä haittaohjelmat tulevat. Jos Suomen poliisille sanottaisiin kyllä, niin seuraavaksi saat-taisi tulla puhelu Ruotsista ja sitten Saksasta, Ranskasta, Italiasta, Israelista, Syyriasta...

Bits of Freedom lähetti kyselyn monelle muullekin alan firmalle – yli puolet niistä eivät ole vastanneet kyselyyn.

- Suojautumistaistelu käy koko ajan vaikeammaksi, mutta meillä ei ole mitään tarkoitusta luovuttaa.

Kaikkein suurin toivo suojausjärjestelmien suhteen Hyppösellä on liittyen järjestelmiin, jotka eivät yritä suojata mitään tiettyä uhkaa vastaan, vaan kokonaisia hyökkäysluokkia vastaan. Hän mainitsee ”digitaalisen judon”, jossa käytetään hyökkääjän voimaa hyökkääjää itseään vastaan. Mitä enemmän hyökkääjät pyrkivät salaamaan omaa haittaohjelmaansa, sitä helpommin tunnistettavaksi se tulee, koska se on silloin välttämättä yksilöllinen.

- Me pystymme taistelemaan myös tällaisia vastaan.

*Katso ja kuuntele luento kokonaisuudessaan:
[youtube.com/user/SkepsisFinland](https://www.youtube.com/user/SkepsisFinland)*

BEMER-TERAPIA

elää edelleen

Lokakuun 1. Bemer Finlandin Facebook-sivuilla julkaistiin video, jossa keihäänheittäjä Tero Pitkämäki kehuu Bemer-terapiaa ja kertoo toipuneensa leikkausvammastaan kesällä 2013 Bemer-laitteen avulla. Onko Pitkämäki viimeinen huippu-urheilija Suomessa, joka edelleen uskoo kyseiseen laitteeseen?

RISTO K. JÄRVINEN

BEMER-HOITO on mainosten mukaan tarkoitettu niin terveiden kuin sairaidenkin kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnin edistämiseen. Menetelmä perustuu matalataajuuksiseen sähkömagneettikenttään ja sen on kuulemma todettu elvyttävän elimistön pienimpien verisuonten toimintaa.

Skeptikot ovat jo kauan sitten todenneet, että Bemer-laitteet ovat uskomushoitoa, jonka vaikutus perustuu korkeintaan plasebo-ilmiöön. Suomen Olympiakomitea innostui laitteista aluksi, mutta lopetti yhteistyön Bemerin kanssa vuonna 2013 sen jälkeen, kun komitean jäsenet olivat tutustuneet kolmen suomalaistutkijan asiasta kirjoittamaan artikkeliin.

Aalto-yliopiston fysiikan professori Tapio Ala-Nissilä, Itä-Suomen yliopiston terveys sosiologian professori Markku Myllykangas ja Itä-Suomen yliopiston lääketieteen dosentti Veijo Saano selvittivät Bemerin toimintaperiaatteen perusteellisesti ja kävivät läpi lähes 50 tieteellistä julkaisua, joihin laitteen markkinoinnissa vedotaan. Tutkijoiden mukaan laitteen teho on niin pieni, ettei sillä voi olla mitään vaikutusta ihmiseen. Bemeristä tehdyt tutkimukset saivat kolmikolta niin ikään tyrmäyksen.

- Niistä ei löydy minkäänlaista tukea laitteen toiminnalle, pikemminkin päinvastoin. Nämä julkaisut eivät arvioidemme mukaan täytä tieteellisten julkaisuiden kriteerejä, eikä niitä ole saatu läpi arvostetuissa tieteellisissä lehdissä.

BEMER JA MS-TAUTI

Fysioterapeuteiksi opiskelleet Mari Saukkonen ja Anni Koskinen tekivät vuosi sitten Metropolian Ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön MS-tautia sairastavien käyttökokemuksista Bemer-laitteella. Potilaiden

energia ja jaksaminen tuntuivat lisääntyneen, mutta jopa asiaan uskoneiden opiskelijoiden oli pakko todeta, että haastateltavien kokemia positiivisia vaikutuksia ei voi varmuudella sanoa juuri Bemer-hoidon aiheuttamiksi.

Saukkosen ja Koskisen opinnäytetyössä oli vain viisi haastateltavaa ja erityisesti haastatteluihin korostuivat kokemukset jaksamisen ja energian lisääntymisestä sekä kipujen ja särkyjen lieventymisestä. MS-tauti on valitettavasti muuntelevaisen luonteensa vuoksi lähes ideaalinen erilaisten uskomushoitojen ”toimivuuden” näytöksi.

Energia ja jaksaminen tuntuivat Bemer-hoidon jälkeen lisääntyneen jossakin määrin jokaisella haastateltavalla. Lisäksi kipujen koettiin lieventyneen täsmähoidolla jo yhdellä hoitokerralla. Liikkumiskyvyssä ei havaittu suoranaista muutosta, mutta koska Bemer-hoito oli vaikuttanut omaan energisyyteen ja vireystasoon positiivisesti, tämä oli mahdollistanut aktiivisemmän toimimisen ja liikkumisen.

Työssään Saukkonen ja Koskinen joutuivat huomioimaan sen, että haastateltavien koettuja vaikutuksia ei voi varmuudella sanoa juuri Bemer-hoidon aiheuttamiksi, sillä niihin vaikuttavat monet eri asiat. Koetut vaikutukset olivat kaikilla hieman erilaisia. Jokaisella haastateltavalla tuntui kuitenkin olevan sellaisia vaikutuksia, jotka olivat ilmenneet laitteen käytön aloittamisen jälkeen.

Saukkonen ja Koskinen pohtivat, kuinka paljon Bemer-hoitomuotoon uskomisen vaikuttaa laitteen hyötyjen kokemiseen. Jos omat mielikuvat ovat valmiiksi erittäin positiiviset hoidon suhteen, voi se fysioterapeuttien mukaan heijastua siihen, että hoito onnistuu.

Uskoa tarvitaan myös urheilussa. Tero Pitkämäki toipui leikkausvammastaan reilussa kahdessa viikossa oletetun neljän sijaan ja voitti Moskovan MM-kisoissa hopeamitalin ja tämän vuoden EM-kisoissa pronssia.

MANAAMISELLE yhä enemmän tarvetta

MODERNIA IHMISKUNTAA UHKAAVAT monet vaarat. Gluteeni ravinnossa, hiilihydraatit leivässä, väärällä tavalla manipuloidut geenit pihvissä. Nämä uhkat saavat meidät unohtamaan perinteiset vaarat, joita olemme osanneet varoa vuosituhansien ajan. Onneksi meillä on perinteiden vaali-joita katolisen kirkon riveissä. Heidän käyntikorteissaan komeilee ”eksorkisti”. Mihin heitä enää tarvitaan, kun psykiatria ja psykologia näyttäisivät tekevän päänsisällä piileskelevät pirut tarpeettomiksi? Mielisairauksien syitä ei enää haeta henkimaailmasta. Eikä parannusta etsitä rukouksilla.

Käsitykset riivauksista ovat auttamattomasti vanhentuneet. Valistuksen jälkeisessä maailmassa ihmisjärkeä ylistetään. Paholaisen juonia pilkataan taikauskoiseksi reliikiksi. Lapsia ei saisi enää pelotella piruilulla. Jopa kirkon piirissä jätetään persoonallinen Paholainen vähin äänin mainitsematta.

Paholaisten kauhuksi ja manaajien iloksi muutos on tapahtumassa. Katolinen hiippakuntalehti ”Fides” kertoo italialaisen isä Gabriele Amorthin näkökulmasta. Hän on maailman tunnetuimpia eksorkisteja. Vyön alle on kertynyt yli tuhat manausta. Viihdemaailman paheksuttavuus ei ole tällä kertaa tapetilla. Nyt jotkut papit ovat valmiita kiittelemään Hollywoodin tuotoksia. Kaikki sai alkunsa ”Manaaja”-elokuvasta 70-luvulla. Amorth suosittelee katsomista, ”koska ihmisten tulee saada tietää, mitä eksorkisti oikeasti tekee”. Manaaja jätti jälkensä populaarikulttuuriin. Useampi tuore kauhu-elokuva on ottanut saman aiheen käsittelyynsä. Materiaalit ovat mainosten mukaan poimittu autenttisista katolisista rituaaleista.

Pientä kompastelua tapahtui Anneliese Michelin kohdalla. Aliravitsemukseen ja lääketieteellisen hoidon puutteeseen Länsi-Saksassa vuonna 1976 kuollut nuori nainen antoi pirunkarkottamiselle huonon maineen. Manausta suoritettiin kymmenen kuukautta salassa, piispan käskyjä noudattaen. Tämä tragedia on innostanut elokuvantekijöitä. Joissain elokuvissa Annelisen kuolemaa kuvaillaan dokumentaarisesti, toisissa se on lähempänä kauhumässäilyä. Kumpikin toimii manaamisen kansantajuistamisena.

Toiveikas valistaminen ei jää elokuvien katseluun. Papit ovat kirjoittaneet kirjoja kokemuksistaan. Isä Amorth on julkaissut peräti kaksi opusta Paholaisen metkuista. Tavallinen kansalainen voi oppia, miten monella tavalla piru pyörii arkielämässämme. Huolenaihe papeille on se, etteivät lääketiede, psykologia ja moderni tiede kykene auttamaan riivatuiksi joutuneita. Pyhä vesi, siunattu öljy ja suola tepsivät sitkeissäkin tapauksissa, kunhan ne valmistetaan ammattitaidolla. Amorth varoittaa myös noituuden harjoittamisesta, kirousten kanssa näpräämisestä ja vääränlaisten kauppojen tekemisestä vihtahousuisen miehen kanssa. Ne ovat porttihuumeita henkivoimien pauloihin. Yksikin musta messu on liikaa.

Isä Jose Fortea on panostanut tietokirjalliseen muotoon. ”Interview with an Exorcist – An Insider's Look at Devil, Demonic Possession and the Path to Deliverance” kirjassa esitellään katolisen demonologian perusteet. Ehkä siitä alkaa modernin demonologian akateeminen kukoistus. Onhan tukena yhä kasvava alalle koulutettujen ammattilaisten joukko. Italiassa hiippakunnat tarjoavat yhä enemmän näitä piruntorjuntapalveluita. Pyrkimyksenä on ajaa amatöörit pois markkinoilta. Eksorkismin lisääntyneen tarpeellisuus johtuu piispojen mielestä lisääntyneestä okkultismista. Vastarintaa varten isä Amorth perusti kansainvälisen eksorkistiyhdistyksen. Vatikaani hyväksyi sen osaksi sivuhaarojaan.

Tästä on hyvä kehittää houkuttelevaa oppilinjaa. Nuoret saadaan helposti innostumaan manauksen hienouksista. Mainospuheissa täytyy vain painottaa manausrituaalien yhtäläisyyksiä videopeleistä tuttuihin tekoihin. Siinä missä digitaalinen valon pappi karkottaa demoneita fantasiapeleissä, voisi tämänpäivän nuori oppia samat taidot oikeassa elämässä. Fantasian korvaaminen aidolla taikavoimalla nostattaisi papiksi opiskelun houkuttelevaksi vaihtoehdoksi. Kädentaidot paranisivat demonikarkotteiden valmistamisessa.

Demonologian päästessä akateemiseen maailmaan olisi edessä myös mahdollinen empiirinen testaus, ja sitä kautta skeptikoitakin kiinnostavien testien suorittaminen. Vihdoinkin voisimme erottaa aidon riivauksen pelkästä mielisairaudesta.

AKATEEMINEN

Skeptikko-lehti makaa sulassa sovussa "Sielun peilin" vieressä Akateemisen kirjakaupan vaihtoehtolehtien hyllyssä (Pohjoisesplanadi 39, 00100 Helsinki).

ONKS TIETOO?

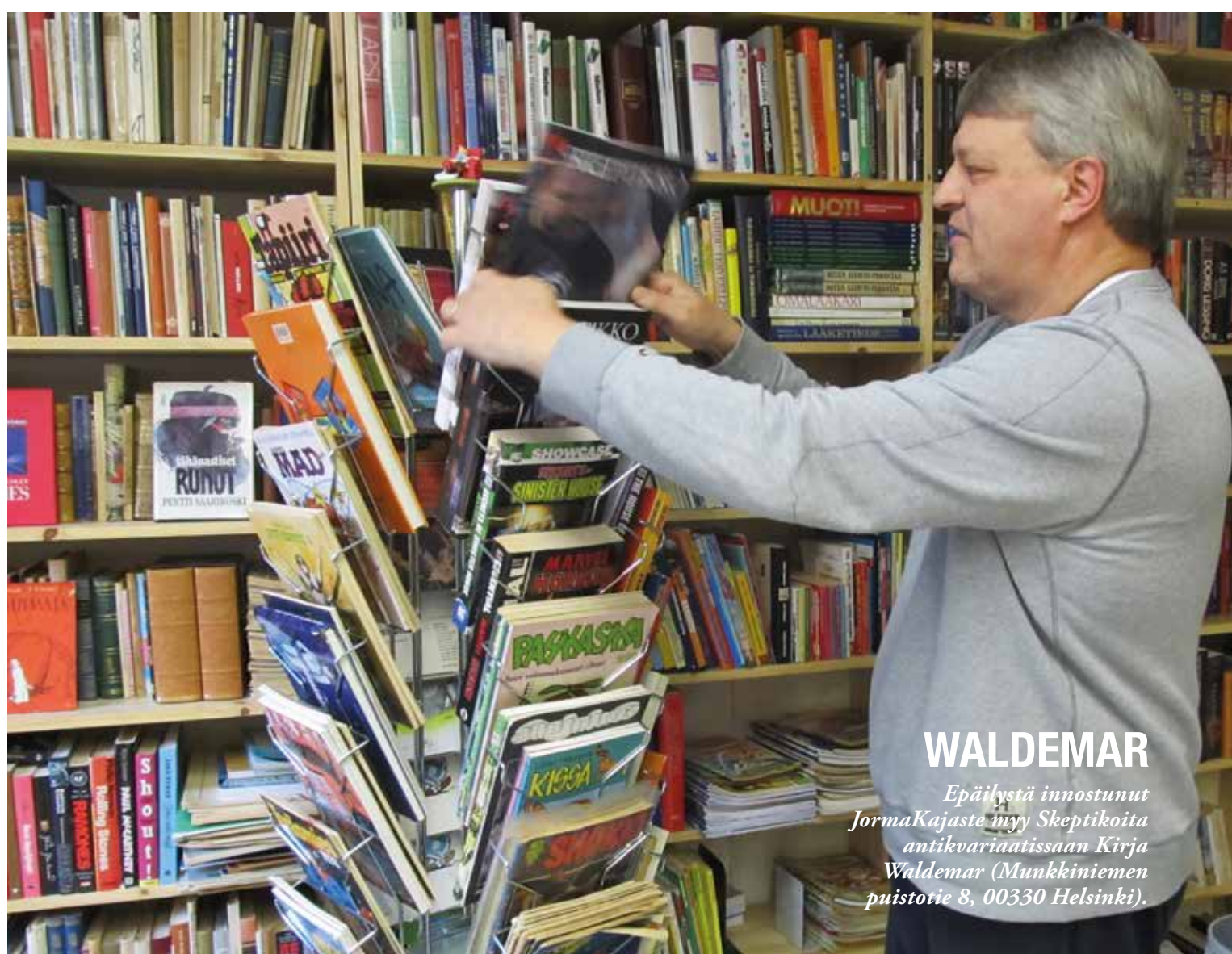
Skeptikko-lehden voi hankkia liittymällä Skepsiksen jäseneksi tai tilaamalla lehden ilman jäsenyyttä. Lehden voi ostaa myös irtonumeroina seuraavista kaupoista.

— RISTO K. JÄRVINEN —

TESSI

Antikvariaatti Tessi löytyy rauhallisen kadun varrelta Tapiolasta (Mäntyiä 4, 02110 Espoo).

WALDEMAR

*Epäilystä innostunut
JormaKajaste myy Skeptikoita
antikvariaatissaan Kirja
Waldemar (Munkkiniemen
puistotie 8, 00330 Helsinki).*

TIEDEKIRJA

*Skeptikko-lehtiä saa myös vastikään uuteen
osoitteeseen muuttaneesta ja undistuneesta
Tiedekirjasta (Snellmaninkatu 13, 00170
Helsinki).*

Pääsisäänkäynti
kulman takana

Huvudingång
bokom hörnet

Pirkko Jalovaara

loukkasi kuolleen parantuneen läheisiä

Pirkko Jalovaara raportoi radiossa neljä vuotta aiemmin syöpään kuolleen miehen parantumisesta, jonka hän oli näkemyksensä mukaan saanut rukouksellaan aikaan.

RAHANKERÄYSRIKOKSISTA EPÄILTY maallikko-saarnaaja Pirkko Jalovaara on ollut viime aikoina vauhdissa. Radio Dein Sanan ja rukouksen iltahjelmassa tämän vuoden tammikuussa käsiteltiin neljä vuotta aiemmin kuolleen henkilön vakavaa sairautta ja mahdollista parantumista siitä. Jalovaara käytti ohjelmaa henkilökohtaisen riita-asian selvittelyyn ja paljasti arkaluonteisia yksityiselämään kuuluvia seikkoja.

Radio Dei sai ohjelmasta Julkisen sanan neuvoston langettavan päätöksen 20.8.2014.

KANTELU

Kantelu Julkisen sanan neuvostolle kohdistuu 10.1.2014 kello 21.30 lähetettyyn Sanan ja rukouksen iltahjelmaan. Ohjelman tekijä haukkuu nimet mainiten kantelijaa ja hänen neljä vuotta sitten kuollutta miestänsä tuoden julki henkilökohtaisia asioita. Asian tekee kantelijan mielestä inhottavaksi se, että kyseessä on ”rukouksella parantava” ohjelma.

RADIO DEIN VASTAUS

Päätoimittaja Kirsi Rostamo vastaa, että ”Sanan ja Rukouksen ilta” -ohjelmassa Pirkko Jalovaara kertoi löytäneensä vuonna 2010 eturauhassyöpään kuolleen kantelijan puolison kirjeen. Jalovaara luki siitä otteita, joissa puoliso kertoi parantuneensa Jalovaaran kirkossa pitämässä rukousillassa eturauhassyövästä ja että myöskään lääkäriasemalla otetuissa kuvissa ei näkynyt enää syöpää. Kantelijalla puolestaan on päätoimittaja Rostamon mukaan hoitavan lääkärin todistus siitä, että hänen puolisonsa ei ollut parantunut syövästä, vaikka tutkimuskuvissa syöpää ei enää näkynyt. Lopulta tämä menehtyi kyseiseen tautiin.

Rostamon mukaan Jalovaara myös kertoi ohjelmassa, että kantelija on useissa medioissa syyttänyt häntä aiemmin parantumiskertomuksen väärinkäytöstä. Tämän jälkeen jo keväällä 2013 Jalovaara sitten kertoi oman näkemyksensä Radio Dein ohjelmassa. Koska ei ole journalistisesti hyvän tavan mukaista ottaa omassa ohjelmassaan kantaa henkilö-

kohtaisiin riita-asioihin, Radio Dei kielsi Jalovaralta jatkossa aiheen käsittelyn, vaikka tämä liittyi vahvasti Jalovaaran omiin ”kuulumisiin” ja uskottavuuteen rukouspalvelijana eli tämäntyyppisen ohjelman suorittajana.

Päätoimittaja kertoo myös soittaneensa kantelijalle keväällä 2013 henkilökohtaisesti ja tarjonneensa vastineeksi mahdollisuutta radiohaastatteluun. Kantelija ei kuitenkaan halunnut edes keskustella aiheesta. Poliisi tutki asiaa kantelijan pyynnöstä keväällä 2013 myös kunnianloukkauksena. Syyttäjä kuitenkin lopetti tapauksen esitutkinnan, koska näyttöä tahallisuudesta tuskin olisi saatu. Kantelun kohteena olevassa ohjelmassa Jalovaara kertoi myös tästä syyttäjän päätöksestä.

Kantelijan mukaan häntä olisi haukuttu nimeltä, mutta päätoimittaja Rostamon mukaan näin ei tapahtunut. Jalovaara ainoastaan kertoi ohjelmassa, miten kantelija oli häntä monissa medioissa syyttänyt huijariksi. Tämä pitää Rostamon mukaan paikkansa. Kantelijan ja hänen leskensä tarina ei ole Rostamon vastauksen mukaan enää yksityinen, sillä he ovat itse tuoneet sen julkisuuteen. Eläessään kantelijan puoliso antoi Jalovaaralle Radio Deihin haastattelun parantumisestaan, vaikka tiesi, että häntä hoitava lääkäri oli eri mieltä parantumisesta.

Kantelija kertoi viime syksynä oman näkemyksensä tapahtumista useassa mediassa mainiten oman, miehensä ja Pirkko Jalovaaran nimeltä. Ohjelmassa ei Rostamon mukaan tuotu esiin mitään uutta henkilökohtaista asiaa esille.

Päätoimittaja Rostamo sanoo vastauksessaan, että ei ollut hyvän journalistisen tavan mukaista kertoa ”Sanan ja rukouksen ilta” -ohjelmassa henkilökohtaisesta riita-asiasta. Toisaalta ohjelmassa kerrotaan parantumiskertomuksia, jolloin on päätoimittajan mukaan perusteltua selvittää kuuntelijoille, onko ohjelman tekijä luotettava parantaja/rukoi-
lija vai huijari. Kun kantelijan näkemykset ovat olleet esillä muissa kristillisissä medioissa sekä valtamediassa, voidaan Rostamon mukaan olettaa kuuntelijoiden tienneen kantelijan näkökulmasta tapahtumiin.

Radio Dei ei päätoimittajan mukaan ottanut yhteyttä kantelijaan antaakseen hänelle mahdollisuuden vastineeseen Jalovaaran ohjelman jälkeen, koska kantelija oli aiemmin

kieltäytynyt vastineesta. Radio Dei tulkitse kantelun Julkisen sanan neuvostolle siten, että kantelija olisi valmis vastineen julkaisuun. Radiokanava olikin yhteydessä kantelijaan, joka suostui haastatteluun.

Vastineeksi tehty ohjelma lähetettiin 31.1.2013 kello 22.55 heti ”Sanan ja Rukouksen ilta” -ohjelman jälkeen ja siitä kerrottiin myös ennen ohjelmaa kello 21.30. Radio Dei julkaisi myös kirjallisen vastineen kotisivuillaan ja FB-sivulla.

Päätoimittajan mukaan tätä tarinaa ei jatkossa enää kerrota Radio Deissä, sillä selvästikin se loukkaa leskeä. On kuitenkin huomioitava, että Jalovaara ei ole tietoisesti valehdellut parantumisesta, vaan kantelijan puoliso on itse näin uskonut ja kertonut julkisesti sekä mediassa että muissa yhteyksissä, muun muassa ystävilleen ja sukulaisilleen sekä useissa seurakuntien tilaisuuksissa. Kantelun kohteena olevassa ohjelmassa Jalovaara vakuuttaa, että on vilpittömästi ”uskonut miehen sanaan”.

Kyseessä on päätoimittaja Rostamon mukaan tapaus, jossa on ”sana sanaa vastaan”, eikä Radio Deilläkään ole mahdollisuutta tämän paremmin selvittää totuutta. Rostamo katsoo kanavan toimineen vastuullisesti ja antaneen eri osapuolille mahdollisuudet tuoda näkökulmansa ja faktatietonsa esille.

KANTELIJAN KOMMENTTI RADIO DEIN VASTAUKSEEN

Päätoimittaja Rostamon tekemä puhelinhaastattelu oli niin tyypistely, että kantelija ei olisi kommenttinsa mukaan antanut sitä edes julkaista ja kielsikin sen. Kantelijalle kuitenkin sanottiin, ettei ko. haastattelua voi enää perua. Kaikki tärkeimmät asiat oli hänen mukaansa karsittu pois. Lisäksi haastatteluohjelma lähetettiin niin myöhään, että harva siihen aikaan edes kuuntelee.

Päätoimittajan mielestä kyse on ”rukoilijan” ja kantelijan välisistä, henkilökohtaisista riita-asioista. Kantelija kuitenkin sanoo, että on ollut ”rukoilijan” kanssa erittäin vähän tekemisissä – ainoastaan silloin, ”kun kyseinen henkilö majaili kodissamme mieheni kutsusta useita kertoja”.

Kantelija sanoo joutuneensa myllytykseen vastoin omaa tahtoa, edesmenneen miehensä kautta. Hän kieltää olevansa julkisuuden vapaata riistaa, ja sanoo olevansa uhri muiden uhrien joukossa. Kantelijan puoliso kuoli vuonna 2010 syöpään, josta hän ei ollut koskaan edes parantunut. Kantelija sanoo eläneensä hänen kanssaan 43 yhteistä vuotta avioliitossa ja tietävänsä asiat niin kuin ne ovat: ”Elin mukana joka ikisen vaiheen ja tiedän mistä puhun, vaikka ’rukoilija’ piti tiukasti kiinni ’parannetustaan’.”

RADIO DEIN VASTAUS KANTELIJAN KOMMENTTIIN

Päätoimittaja Kirsi Rostamon mukaan kantelijan haastattelusta on julkaistu sellaiset kohdat, jotka liittyivät aiemmin Radio Deissä esitettyihin väitteisiin. Muut kommentit liittyivät asioihin, joita on esitetty muualla kuin Radio Deissä ja niiden julkaisu olisi puolestaan voinut johtaa kunnianloukkaukseen. Kantelijan haastattelu sijoitettiin Rostamon mukaan mah-

dollisimman lähelle ohjelmaa, josta hän oli tehnyt kantelun eli heti kyseisen ohjelmasarjan perään. Näin hänen näkemyksensä kohtasi parhaiten ne kuulijat, jotka olivat aiemmin kuulleet toisen näkökulman asiasta.

JSN:N RATKAISU

Journalistin ohjeet, 4: Journalisti ei saa käyttää asemaansa väärin. Hänen ei pidä käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtaisen hyötymisen mahdollisuus eikä vaatia tai vastaanottaa etuja, jotka voivat vaarantaa riippumattomuuden tai ammattietiikan.

Journalistin ohjeet, 22: Ellei samanaikainen kuuleminen ole mahdollista, voi erittäin kielteisen julkisuuden kohteeksi joutunutta olla tarpeen kuulla jälkeen päin. Jos näin ei tehdä, hyvään tapaan kuuluu julkaista hänen oma kannanottonsa.

Journalistin ohjeet, 27: Yksityiselämään kuuluvia erityisen arkaluonteisia seikkoja voi julkaista vain asianomaisen suostumuksella tai jos niillä on poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä. Yksityiselämän suoja on otettava huomioon myös kuvia käytettäessä.

Journalistin ohjeet, 28: Sairaus- ja kuolemantapauksista sekä onnettomuuksien ja rikosten uhreista tietoja hankittaessa ja uutisoitaessa on aina noudatettava hienotunteisuutta.

Radio-ohjelmassa ”Sanan ja rukouksen ilta” juontaja kertoi hänen ja nimellä mainitun kantelijan välisestä riita-asiasta omasta näkökulmastaan. Juontaja raportoi myös yksityiskohtaisesti kantelijan neljä vuotta aiemmin syöpään kuolleen puolison parantumisesta, jonka juontaja näkemyksensä mukaan oli rukouksellaan saanut aikaan. Hän myös referoi ohjelmassa puolison lähettämää kirjetä, jossa tämä kertoo paranemisestaan.

Julkisen sanan neuvoston mielestä juontaja käytti vastuuttomasti Radio Dein ohjelma-aikaa omassa asiassaan ja omaksi edukseen. Vastapuolena ovat neljä vuotta aiemmin syöpään kuolleen miehen leski eli kantelija ja hänen poikansa. Heidän motiivikseen juontaja mainitsi radio-ohjelmassa loputtoman kiusaamisen ja hänen työnsä mollaamisen.

Juontaja luki syöpään kuolleen miehen hänelle lähettämää kirjetä ja selvitti yksityiskohtaisesti tämän uskomaa parantumista juontajan rukouksen avulla. Neuvoston mielestä tällaisten vainajan sairautta koskevien yksityiskohtien käsitteleminen radio-ohjelmassa rikkoi yksityiselämän suojaa ja Journalistin ohjeiden hienotunteisuusvaatimusta. Ohjelma loukkasi myös kuolleen läheisiä.

Radio Dei haastatteli kantelijaa, kun kanava sai tietää tämän tehneen neuvostolle kantelun ohjelmasta. Päätoimittajan mukaan haastattelu julkaistiin vastineena. Neuvoston mielestä tämä ei täyttänyt oman kannanoton eli vastineen vaatimuksia, eikä voinut korjata sitä vahinkoa, minkä radio-ohjelma ”Sanan ja rukouksen ilta” aiheutti kantelijalle.

Julkisen sanan neuvosto katsoo, että Radio Dei on rikkonut hyvää journalistista tapaa ja antaa kanavalle huomautuksen.

Ratkaisun tekivät: Risto Uimonen (pj), Kalle Heiskanen, Jyrki Huotari, Timo Huovinen, Ulla Järvi, Anssi Järvinen, Lauri Karppi, Heli Kärkkäinen, Riitta Ollila, Jaakko Ujainen, Heikki Valkama ja Heikki Vento.

KIRJAT

NEUROLOGI TAIKAVARVUN VARRESSA

Katrina Berg: Sielu matkalla vapauteen. Parantamisesta, ihmisen ongelmista ja harhailevista hengistä. Basam Books, 2013.

”Lääkäreiden käsitykset eivät pidä paikkaansa.”

JOTENKIN VOIN YMMÄRTÄÄ, että parantajaksi itseään luuleva nainen kirjoittaa kirjan energioista ja informaatioista, jotka ovat joutuneet väärään paikkaan, kuten ihmisen energiakenttään.

Jotenkin voin ymmärtää, että nainen kertoo kirjassaan näiden maan piiriin jääneiden henkiolentojen isännilleen aiheuttamista sairauksista, joita hän hoitaa energiakentän puhdistuksella, sielun vapautuksella ja harhahenkiterapialla.

Jotenkin voin ymmärtää, että hyvät hoitotulokset eivät ole naisen mukaan mielikuvituksen tuotetta sen enempää kuin suggestiotakaan, koska myös pienet lapset ovat saaneet apua tietämättä, että heitä hoidetaan.

Jotenkin voin ymmärtää, että naisen potilaiden ongelmien syyksi on paljastunut mm. ufokokemus ja kaateellisen lähettämä paha silmä, ja että parantaja mittaa bioresonanssilaitteella potilaiden meridiaanien tasapainoa akupisteiden kautta, ja että hänen mielestään migreeni johtuu ihmissuhteista, jotka kytevät symbolisesti munuaisissa.

Sitä on vaikea ymmärtää, että hörhöilyssä on mukana lääkäri – vaikkakin sellainen, joka on tullut tutuksi roko-
tevastustajana ja uskomushoitojen ystävänä.

”USKO TIETEELLISIIN TUTKIMUKSIIN HIIPUMASSA”

Nina Bjelogrlig-Laakso on neurologian erikoislääkäri ja Suomen Luontaisterveydenliiton (Suomen Terveysjärjestön) hallituksen jäsen. Lääkäriksi valmistumisensa jälkeen Bjelogrlig-Laakso hankki leipänsä sekä kliinikkona että Lääkelaitoksen ylilääkärinä. Kun

Lääkelaitoksen toiminnot päätettiin yllättäen siirtää Kuopioon perustettavaan Fimeaan, Bjelogrlig-Laakson ei ollut mahdollista muuttaa mukana. Henkiparantaja Katrina Bergin kirjaan kirjoittamansa tekstin mukaan hän ajautui tuolloin henkiseen umpikujaan.

Samoihin aikoihin Bjelogrlig-Laakso tapasi parantaja Bergin ensimmäistä kertaa. Mitään raflaavaa hän ei hoidossa kokenut, mutta Berg avasi oven uuteen maailmaan. Esimerkiksi homeopatiaa Bjelogrlig-Laakso piti aikaisemmin pelkkänä lumehoitona niin kuin muutkin lääkärit, kunnes nyt oivalsi, ettei asiasta vallitseva yleinen käsitys pidä paikkaansa. Nykyään hän on melko vakuuttunut, että kyseessä on jonkinlainen vakavasti otettava, ei-aineellinen hoitomuoto.

Bjelogrlig-Laakso kävi Bergin parantajakoulun toisena erikoislääkärinä Suomessa. Keskustelut ensimmäisenä kurssin käyneen lääkärin kanssa auttoivat ammatillisissa kriisissä, jonka Bjelogrlig-Laakso joutui kaiken uuden oppimisen myötä käymään läpi.

Kurssi koostui kolmesta viikonloppuseminaarista, joiden aikana Bjelogrlig-Laakso havahtui siihen, että ”diagnostiikka” etenee henkimaailman puolella samalla loogisella tavalla kuin mihin hän oli somaattisen puolen neurologina tottunut – vain diagnoosimenetelmät ja hoitamistapahtuma ovat erilaiset kuin koululääketieteen puolella. Osa kurssilaisista käytti taikavarpua ja osa intuitiotaan tai selvänäkijän kykyjään selvittäessään harjoituspotilaiden oireiden syitä. Bjelogrlig-Laakso turvautui varpuun.

”Luottamus siihen, että ainoastaan lumekontrolloiduin tutkimuksin voidaan osoittaa lääke- ym. hoitojen käyttökelpoisuus, on välillä johtanut perinteisten, jo satoja vuosia käytössä olleiden hoitomuotojen mystifikaatioon ja hyödyttömäksi leimaamiseen”, Bjelogrlig-Laakso valittaa kirjoituksessaan. Hänen mukaansa usko pelkästään tieteellisiin tutkimuksiin osoitettujen hoitojen oikeellisuuteen on kuitenkin hiipumassa nyt kun on havahduttu ymmärtämään lumekontrolloituihin tutkimuksiin liittyviä monia heikkouksia.

Bjelogrlig-Laakson mukaan on ilmeistä, että perinteiset ns. vaihtoehtohoidot nousevat kemiallis-biologisten lääkehoitojen rinnalle niitä täydentävinä hoitomuotoina ja että tutkimusnäytön lisääntyessä epäluulot niitä niitä kohtaan hälvenevät. Esimerkiksi virallisen lääketieteen puolella jo asemansa vakiinnuttanut hypnoosi perustuu Bjelogrlig-Laakson mielestä samankaltaisiin fysikaalisiin perusmekanismeihin kuin homeopatia ja energiahoidot.

Sitä on vaikea ymmärtää, jos jonakin päivänä työterveyslääkäri tekee minusta diagnoosin taikavarvullaan. Huono kirja – älä osta.

SKEPSIKSEN HAASTE

10 000 EUROA
PUHTAANA KÄTEEN SILLE, JOKA TUOTTA
VALVOTUISSA OLOSUHTEISSA
PARANORMAALIN ILMIÖN.

DOSENTTI HANNU KARTTUNEN ja TAIKURI IIRO SEPPÄNEN ovat lupautuneet maksamaan kumpikin 2500 EUROA edellä mainitusta kokonaissummasta. Haastesumma voidaan maksaa myös humanoidistipendinä – 10 000 EUROA puhtaana ulottimeen sille humanoidille, joka itse noutaa stipendin ja antaa samalla DNA- (tai vastaavan) näytteen. Poikkeustapauksessa summa voidaan myös maksaa (mikäli esimerkiksi henkilötunnuksen tai pankkikortin saanti on osoittautunut humanoidille vaikeaksi) mukana seuraavalle ihmiskontaktiseuralaiselle.

LIITY SKEPSIKSEN JÄSENEKSI!

Kuka tahansa kiinnostunut voi hakea jäsenyyttä koulutustaustasta ja elämäkokemuksesta riippumatta, kun hän hyväksyy yhdistyksen säännöissä määritellyn tarkoituksen ja toimintaperiaatteet.

Yhdistyksen kalenterivuositainen jäsenmaksu vuodelle 2014 (sis. Skeptikko-lehden tilauksen) on 25 € tai alle 24-vuotialta 12,50 € (jos olet alle 24-vuotias, ilmoita syntymäaikasi).

Voit myös tilata Skeptikko-lehden liittymättä jäseneksi. Tilausmaksu on 25 € / vuosi. Jos liityt keskellä vuotta, sinulle toimitetaan kaikki kuluvana vuonna ilmestyneet Skeptikko-lehdet jälkepäin.

Voit liittyä Skepsikseen netissä tai lähettämällä vapaamuotoisen hakemuksen sihteerillemme: Skepsis ry, Paula Heinonen, Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki.

Täytä jäsenhakemuskavake: www.skepsis.fi/liity/

Skepsis ry:n yhteystiedot

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki
Internet: www.skepsis.fi
Pankkiyhteys: AKTIA FI13 4055 2920 1119 88

Jäsenasiat, lehtitilaukset, osoitteenmuutokset

Paula Heinonen

Tieteiden talo
Kirkkokatu 6
00170 Helsinki
puh. 040 820 9166
secretary@skepsis.fi

Taloudenhoitaja

Toni Heikkinen

Keskuskatu 14 B 13
04600 Mäntsälä
treasurer@skepsis.fi
puh: 050 537 3792

Skepsiksen hallitus vuonna 2014

Puheenjohtaja **Otto J. Mäkelä**
varapuheenjohtaja **Tiina Raevara**
Ville Aarnikko, Denis Galkin, Juha Leinivaara,
Heikki Nevala, Timo Tontti

Alueyhteyshenkilöt

Joensuu: Vesa Tenhunen

puh. 0400 935 893
vesa.tenhunen@skepsis.fi

Jyväskylä: Juha Merikoski

puh. 040 755 1820
juha.merikoski@skepsis.fi

Kuopio: Aulis Koivistoinen

puh. 050 5439 647
aulis.koivistoinen@skepsis.fi

Tampere: Jose Ahonen

puh. 040 558 7497
jose.ahonen@skepsis.fi

Turku: Heikki Kujanpää

puh. 044 022 0420
heikki.kujanpaa@skepsis.fi

Skepsis ry:n tieteellinen neuvottelukunta

TNK:n puheenjohtaja, professori **Jukka Maalampi** (hiukkasfysiikka), professori **Kari Engqvist** (fysiikka), professori **Mika Hemmo** (oikeustiede), PsT **Virpi Kalakoski** (psykologia), dosentti **Hannu Karttunen** (tähtitiede), **S. Albert Kivinen** (filosofia), professori **Hanna Kokko** (biologia, ekologia), professori **Eerik Lagerspetz** (yhteiskuntatiede/filosofia), professori **Hannu Lauerma** (lääketiede), professori **Anto Leikola** (biologia, oppihistoria), dosentti **Marjaana Lindeman** (psykologia), dosentti **Juha Merikoski** (fysiikka), dosentti **Markku Myllykangas** (terveys sosiologia), dosentti **Ilkka Pyysiäinen** (uskontotiede), professori **Jeja Pekka Roos** (sosiaalipolitiikka), dosentti **Veijo Saano** (lääketiede), **Anssi Saura** (biologia).

Skepsis ry on vuonna 1987 perustettu suomalaisten skeptikkojen yhdistys.

Skepsiksen vuonna 2009 muutettujen sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoitus on:

- Edistää kriittistä ajattelua, tieteellisen tiedon hankintamenetelmien opetusta sekä tieteeseen ja järkeen perustuvaa käsitystä maailmasta.
- Edistää kiisteltyjen tai erityisen poikkeuksellisten väitteiden tieteellistä tarkastelua.
- Edistää keskustelua tieteelliseen maailmankuvaan liittyvistä tärkeistä aiheista.
- Ylläpitää tällaisesta toiminnasta kiinnostuneiden ihmisten verkostoa, järjestää kokouksia ja keskustelu- ja luentotilaisuuksia sekä harjoittaa tiedotus- ja valistustoimintaa.

Yhdistys on poliittisesti, aatteellisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton. Yhdistyksen varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai

oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen ja toimintaperiaatteet. Kannattavaksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

Yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Skeptikko-lehteä.

Mallia yhdistykselle haettiin Yhdysvalloissa 1976 perustetusta CSICOPista (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mikä ilmenee mm. yhdistysten samankaltaisina toimintaperiaatteina. Skepsis ry toimii kuitenkin itsenäisesti, vaikkakin yhteistyössä CSICOPin (nykyään CSI – the Committee for Skeptical Inquiry) ja muiden vastaavien järjestöjen kanssa.

Yhdistys on ECSOn (European Council of Skeptical Organisations) ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenjärjestö.

Kirja
Waldemar

Antikvariaatti

KIRJA WALDEMAR
MA-PE 12-18
LA
12-16
12-16

AUK
OPE

SKEPSIS KOKOUSHUTSU

Skepsis ry:n sääntöjen mukainen syyskokous pidetään keskiviikkona 5. marraskuuta 2014 klo 19.40 (yleisötilaisuuden jälkeen) Tieteiden talossa, Kirkkokatu 6, Helsinki.

Kokouksen esityslista: 1) Kokouksen avaus. 2) Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja ääntenlaskijaa. 3) Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus. 4) Hyväksytään kokouksen työjärjestys. 5) Vahvistetaan toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio ja jäsenmaksun suuruus vuodelle 2015. 6) Valitaan hallituksen puheenjohtaja ja muut jäsenet vuodelle 2015. 7) Valitaan kaksi toiminnantarkastajaa ja kaksi varatoiminnantarkastajaa vuodelle 2015. 8) Tiedotus- ja muut esille tulevat asiat. 9) Kokouksen päättäminen.

